

Жыццё —
на службу
Радзіме
стар. 4

Пра што
кажуць
кветкі?
стар. 12

Імпульсы
ў творчасці
дзівы
стар. 14

Постаць сусветнага маштабу

Фота Наталлі Клясач.

Учора па ўсёй краіне прайшлі святкаванні адной з найважнейшых дат у беларускай культуры — 3 лістапада споўнілася 140 гадоў з дня нараджэння асобы, чый уклад у айчынную гісторыю немагчыма пераацаніць, асобы, якая сваёй рознабаковай дзейнасцю рухала гэтую гісторыю наперад, асобы агульнанацыянальнага і, шырэй, сусветнага маштабу — народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. З нагоды знамянальнай падзеі на адной з цэнтральных вуліц Стоўбцаў, на малой радзіме Песняра, пры падтрымцы Міністэрства культуры з'явіўся скульптурны партрэт класіка.

Народны паэт, увекавечаны ў бронзе, чынна сядзіць на фігурнай лаўцы са спісанымі лістамі ў руцэ, па-бацькоўску пазіраючы на мінакоў і горад. Міністэрствам культуры быў зладжаны конкурс эскізных праектаў, па выніках якога перамагла работа аўтарскага калектыву скульптараў на чале з народным мастаком Беларусі Іванам Міско. Над праектам таксама працавалі скульптары Сяргей Логвін, Уладзімір Піпін, архітэктары Уладзімір Архангельскі і Аляксандр Кобрусеў.

«ЛіМ»-акцэнт

Юбілей. Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка накіраваў прывітанне ўдзельнікам урачыстага мерапрыемства, прысвечанага 140-годдзю з дня нараджэння пісьменніка, педагога і вучонага, народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. «Геній яго паэтычнага таленту раскрыўся на зломе эпох, калі ў пачатку XX стагоддзя адбываўся пошук нацыянальнай ідэнтычнасці і шляхоў далейшага развіцця нашага народа, — гаворыцца ў віншаванні. — Шэдэўры класіка выявілі самыя тонкія грані беларускай душы, узялі на вяршыні мастацтва роднае слова, сталі заклікам і запаветам суайчыннікам аб святым абавязку самаахвярнага служэння Радзіме». Прэзідэнт падкрэсліў, што коласаўскае слова аб шчырай любові да роднага краю, неабходнасці абараняць бацькоўскі парог, памятаць гісторыю і свае карані і сёння ўражвае актуальнасцю і выступае духоўнай асновай сучаснага грамадства.

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста СССР Валянціна Елізар’ева з 75-годдзем. «Дзякуючы Вашай натхнёнай працы склалася сучасная беларуская балетная школа, яе дасягненні сталі знакавымі старонкамі летапісу Вялікага тэатра Беларусі», — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы. Аляксандр Лукашэнка таксама адзначыў: «За гады адданнага служэння мастацтву Вы дабіліся бліскучых творчых поспехаў. Вашы спектаклі з’яўляюцца сапраўднай легендай сцэны, а кожная пастаноўка перадае магію пластыкі чалавечага цела, закранае тонкія грані душы».

Памяць. Помнікі гісторыі і культуры — сведкі сваіх эпох, менавіта яны могуць расказаць маладому пакаленню аб мінулым. Акцэнт на гэтым зрабіў на калегіі Міністэрства культуры «Аб захаванні, уліку і ўцягванні ў наспадчыны і турыстычны абарот аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны» міністр культуры Анатоль Маркевіч. Ён звярнуў увагу на тое, што ў дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей уключаны 5636 аб’ектаў, і нагадаў, што, дзякуючы фінансаванню з фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, стала магчымай рэстаўрацыя буйных аб’ектаў. Так, у рэспубліцы працягваюцца маштабныя работы на Крэўскім, Навагрудскім замках, Старым замку ў Гродне, палацава-паркавым ансамблі ў в. Свяцк Гродзенскага раёна і іншых аб’ектах спадчыны. Сёлета плануецца завяршыць работы ў Косаўскім палацы ў Івацэвіцкім раёне і палацава-паркавым ансамблі Булгакаў у Жылічах Кіраўскага раёна.

Праекты. У штаб-кватэры СНД у Мінску адкрылася выстаўка, прысвечаная Міждзяржаўнай праграме «Культурныя сталіцы Садружнасці». Экспазіцыя арганізавана Прэзідэнцкай бібліятэкай Беларусі сумесна з інфармацыйна-аналітычным дэпартаментам Выканаўчага камітэта СНД, перадае БелТА. Прадстаўлены кнігі, фотаальбомы і экспанаты Музея гісторыі СНД, што расказваюць аб гарадах, якім быў прысвоены статус культурнай сталіцы Садружнасці. Праграма рэалізавана ўжо ў 17 гарадах, якія ўнеслі свой важкі ўклад у развіццё партнёрскіх сувязей у сферы культуры дзяржаў СНД. Сёлета мерапрыемствы праграмы праходзяць у Караколе (Кыргыстан). Дарэчы, рашэннем Савета кіраўнікоў дзяржаў СНД спіс культурных сталіц Садружнасці папоўніўся Санкт-Пецярбургам.

Пярэдадзень. Канцэрт фартэп’яннага дуэта Наталлі Котавай-Громавай і Валерыя Баравікова адбудзецца заўтра ў Вялікай канцэртнай зале Белдзяржфілармоніі. Для іх гэта 25-ы канцэртны сезон. Праграма п’яністаў пабудавана на фрагментах найлепшых канцэртаў. Прагучыць музыка нямецкага рамантыка І. Брамса і «Югаль-сёіта» А. Шнітке. Разам са струнным квартэтам фартэп’янный дуэт выканае *Palladio* К. Джанкіна. Прагучыць таксама п’есы зорак сусветнага джаза Э. Гарнера, К. Джарэты і Д. Брубэка. На сцэну выйдучы і Дзяржаўны камерны хор пад кіраўніцтвам заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Наталлі Міхайлавай, Мінскі струнный квартэт, піяністы, лаўрэаты міжнародных конкурсаў Марына Русакова і Сяргей Мікулік.

Вярніся. Выстаўка «В. К. Бялыніцкі-Бірулі і мастакі з яго асяроддзя», прысвечаная 150-годдзю жыцця і працы ў Магілёве ў музеі В. К. Бялыніцкага-Бірулі. Тут прадстаўлены работы мастакоў, якія акружалі Бялыніцкага-Бірулю на розных этапах яго жыцця і творчасці. Як адзначылі ў музеі, усе яны аказалі ўплыў на знаёмства мастака. У экспазіцыі змешчаны творы з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея: М. Багданова-Бельскага, І. Грабара, С. Жукоўскага, М. Касаткіна, К. Каровіна, І. Левітана, В. Паленава, І. Пранішнікава, І. Рэпіна, А. Сцяпанавана, В. Раждзественскага. Акрамя таго, дэманструюцца работы самога Вітольда Бялыніцкага-Бірулі, якія не ўвайшлі ў пастаянную экспазіцыю музея. Гэта будучыя націюрныя, мемарыяльныя пейзажы, работы, прысвечаныя дачы «Чайка». Пазнаёміцца з экспазіцыяй можна да 26 лютага 2023 года.

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Майстры слова

28 кастрычніка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбыўся юбілейны творчы вечар майстра мастацкага слова Мікалая Чаргінец. Разам са шматлікімі чытачамі і прыхільнікамі магутнага пісьменнікага таленту ад імя калектыву і Савета аддзялення Гомельскага абласнога аддзялення СПБ, а таксама па даручэнні партнёрскіх пісьменніцкіх і грамадскіх арганізацый абласнога аддзялення з блізкага замежжа вядомага беларускага празаіка, ганаровага старшыню Саюза пісьменнікаў Беларусі, народнага пісьменніка Беларусі Мікалая Чаргінца са слаўным 85-годдзем павіншаваў старшыня абласнога аддзялення СПБ Уладзімір Гаўрыловіч.

Уладзімір Мікалаевіч шчыра падзякаваў Мікалаю Чаргінец не толькі за яго вялікую творчую працу, але і за плённую шматгадовую сумесную дзейнасць па папулярызацыі кнігі і чытання ў грамадстве.

Асабліва падзяка прагучала за падтрымку шэрагу міжнародных праектаў, ініцыяраваных і ажыццяўленых абласным аддзяленнем СПБ, а таксама міжнародных і абласных фестываляў, якія амаль за два дзесяцігоддзі сталі брэндам Гомельшчыны і краіны, — «Славянскія

літаратурныя Дажынкi» і «На зямлі Кірылы Тураўскага».

Дарэчы, адным з яркіх праектаў апошняга дзесяцігоддзя стаў беларуска-рускі фестываль-конкурс перакладаў «Берагі дружбы», які з першага дня заснавання падтрымліваецца Мікалаем Чаргінец. Першы поўны камплект з трох кніг «Зямля — наш агульны дом» па даручэнні ўсіх арганізатараў і ўдзельнікаў міжнароднага праекта Уладзімір Гаўрыловіч урачыста ўручыў ганароваму старшыню СПБ, сустаршыні Саюза пісьменнікаў

Саюзнай дзяржавы ў яго 85-гадовы юбілей. А ад імя Міжнароднага саюза пісьменнікаў і майстроў мастацтваў народнаму пісьменніку краіны ўручаны юбілейны медаль «Берагі дружбы» — 10 гадоў творчага развіцця».

У Гаўрыловіч таксама перадаў Мікалаю Іванавічу шматлікія прывітанні ад гомельскіх, а таксама расійскіх калег і партнёраў (Міжнароднага саюза пісьменнікаў і майстроў мастацтваў, Краснадарскай краёвай, Бранскай, Калужскай, Смаленскай, Курскай абласных арганізацый Саюза пісьменнікаў Расіі, мясцовых нацыянальна-культурных аўтаномій Расіі «Беларусы Няклінаўскага раёна», «Беларусы Растоўскай вобласці» і інш.), пажадаў народнаму пісьменніку здароўя, багдзёрскага духу, непагаслага імкнення годна прадстаўляць нашу нацыянальную літаратуру на сусветным узроўні, ажыццяўлення новых творчых задум.

Мікалай УЛАДЗІМІРАЎ

Новае сімвалічнае дрэва

У пярэдадзень творчай вечарыны, 27 кастрычніка, побач з Нацыянальнай бібліятэкай у Парку пісьменнікаў ганаровы старшыня СПБ Мікалай Чаргінец пасадзіў дуб. Дарэчы, парк быў заснаваны да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Пра гэта сведчыць і памятны камень-валун з мемарыяльнай дошкай. Тады, у 2017 годзе, па ініцыятыве Мікалая Іванавіча, які з’яўляўся старшынёй СП Беларусі, і быў заснаваны Парк пісьменнікаў.

— Мы разам з калегамі падумалі і прыйшлі да высновы, што ў нашай зялёнай сталіцы не лішнім быў бы яшчэ адзін парк. Я ўдзячны за падтрымку органам дзяржаўнага кіравання, Мінскаму гарвыканкаму, — гаворыць ганаровы старшыня СПБ Мікалай Чаргінец — Не ведаю, дзе, у якіх краінах свету яшчэ ёсць такое сакральнае месца. І прыемна, што парк жыве сваім жыццём, прыцягвае наведвальнікаў якраз паблізу Нацыянальнай бібліятэкі — самай прыгожай бібліятэкі свету.

Падзею пракаментаваў і вядомы празаік, публіцыст Сяргей Трахімёнак:

— Прыемна бачыць сёння ўсіх калег. Восеньскі дзень, высадкі дрэва, высадка дуба як сімвала абароны чалавечага жыцця, моцы, трываласці, доўгажывага, чалавечай годнасці нас аб’яднала. Спадзяюся, мы адзіныя і ў служэнні нашай краіне, народу.

Фота Кастуся Дробова.

А ўвесну парк пісьменнікаў папоўніцца новай алейяй. Паэтэса і перакладчыца Іна Фралова, якая працуе ў Мінскім гарадскім аддзяленні СПБ, дамовілася з калегамі-літаратарамі з Масквы, што яны прывязуць у Мінск саджанцы дрэў спецыяльных гатункаў, якія падораць для высадкі ў Парку пісьменнікаў.

Між іншым, стала традыцыяй арганізоўваць паэтычныя чытанні, кніжныя фестывалі менавіта ў парку. Ужо прайшоў фестываль дзіцячай кнігі. У СПБ мяркуюць, што ў парку будучы ладзіцца і іншыя мерапрыемствы.

Мікола БЕРЛЕЖ

супрацоўніцтва

Сустрэчы ў Ташкенце

Прадстаўнічая беларуская дэлегацыя на чале з намеснікам міністра інфармацыі Беларусі Ігарам Бузоўскім удзельнічае ў III Ташкенцкай кніжнай міжнароднай выстаўцы-кірмашы, якая пачала працаваць 2 лістапада ў сталіцы Узбекістана.

З прывітальнымі словамі да сяброў — пісьменнікаў, выдаўцоў, журналістаў, паліграфістаў з сонечнай краіны — звярнуўся старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксандр Карлюкевіч. «Літаратура, кніга заўсёды былі трывалым грунтам нацыянальнай культуры і сродкам міжнароднага знаёмства, невывярннай крыніцай мудрасці, духоўнасці і самасвядомасці народаў, магутным сродкам фарміравання асобы грамадзяніна і патрыёта», — гаворыцца ў прывітанні.

У апошнія гады плённа развіваюцца беларуска-ўзбекскія гуманітарныя, літаратурныя сувязі. У Мінску пабывалі старшыня Саюза пісьменнікаў Узбекістана паэт Сіражыдзін Саід, празаік, перакладчыца Рысалат Хайдарова, празаік, драматург і публіцыст Кучкор Наркабіл, іншыя мастакі слова, перакладчыкі.

У Ташкенце і сёння памятаюць пра павязь з Узбекістанам у ваенныя гады народнага песняра Беларусі Якуба Коласа, якога гасцінная ўзбекская зямля прыняла ў эвакуацыю з першых месяцаў Вялікай Айчыннай. Зусім нядаўна Выдавецкі дом «Звезда» выпусціў кнігу «Табой я жыў, табой жыву...» пра жонку Якуба Коласа». На старонках выдання, прысвечанага Марыі Міцкевіч (Каменскай), шмат добрых слоў пра Ташкент, Узбекістан, узбекскіх літаратараў. Згадваюцца ташкенцкія знаёмыя сям’і Коласа — акадэмік Акадэміі навук Армянскай ССР Эзрас Асраціян, старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Узбекскай ССР Юлдаш Ахунбаеў, член-карэспандэнт АН СССР Аляксандр Горынаў, узбекскі паэт Гафур Гулям, расійскі вучоны-хімік Ісак Казарноўскі, украінскі вучоны-хімік Юрый Ліпатаў, беларускі гісторык Уладзімір Пічэга...

Апошнім часам на старонках айчынай перыёдыкі з’явіліся публікацыі твораў узбекскіх паэтаў у перакладзе на беларускую мову — Эркiна Вахідава, Алішэра Наваі, Сіражыдзіна Саіда, Кучкора Наркабіла.

Кастусь ЛЕШНІЦА

конкурсы

Агульны лёс

Міжнародны гісторыка-культурны конкурс з такой назвай абвешчаны Інстытутам моў і культуры імя Льва Талстога (г. Масква) і праводзіцца ў рамках міжнароднага праекта «Славянскі вянок: гістарычнае і культурнае адзінства славянскіх народаў».

Да ўдзелу запрашаюцца дзеці і моладзь у дзвюх узроставых катэгорыях: 13—17 і 18—25 гадоў. Конкурс праводзіцца на рускай мове ў намінацыях: «Гісторыя майёй сям’і ў гады Вялікай Айчыннай вайны», «Экскурсія па месцах баявой славы», «Адлюстраванне ў мастацтве подзвігу майго народа ў Вялікай Айчыннай вайне», «Абарона гістарычнай памяці і сімвалаў перамогі».

Адзін канкурсант можа падаць толькі адну работу ў пісьмовай форме або ў відэафармаце. Пісьмовыя работы, якія нідзе раней не друкаваліся і не размяшчаліся ў Інтэрнеце, прадстаўляюцца ў электронным выглядзе ў жанры заочнай экскурсіі, эсе, нарыса, публічных нататкаў, аповяданняў або рэцэнзіі па тэме конкурсу. Відэаролікі працягласцю ад 12 да 25 хвілін павінны быць выкананыя якасна, відэа 16:9. Неабходна інфармацыйная застаўка з указаннем назвы конкурсу і канкурсанта. Прысутнасць аўтара відэасюжэта ў кадры абавязкова.

Заўкі на ўдзел у конкурсе і конкурсныя работы накіроўваюцца на электронную пошту study_inst@mail.ru да 20 лістапада 2022 года.

Тэлефон для даведак у Беларусі: 8-033-642-79-95.

Наталья КАНДРАШУК

форум

Выхаванне ў кніжніцы

Напрыканцы кастрычніка ў Цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы горада Мінска адбыўся міжнародны семінар «Бібліятэкі і сам'я: сучасныя тэндэнцыі ў фарміраванні культуры чытання».

Сямейнае чытанне — спосаб зносін паміж бацькамі і дзецьмі, метады выхавання і цікавае баўленне часу, гэта самы эфектыўны спосаб далучэння дзіцяці да свету літаратуры.

Прадстаўнікі бібліятэк розных краін у анлайн-фармаце падзяліліся напрацоўкамі з калегамі і распавялі аб праектах, якія ажыццяўляюць. Падтрымка сямейнага чытання, партнёрскае праекты па папулярнасці чытання і адукацыі, роля кнігі ў выхаванні дзяцей, крэатыўныя ідэі па прасоўванні выданняў для маленькага чытача — тэмы, якія хвалююць не толькі бібліятэкараў па ўсім свеце.

На семінары была прадстаўлена і кніжная прадукцыя Выдавецкага дома «Звязда», праводзіліся акцыі, а многія ўдзельнікі атрымалі падарункі.

Анастасія КАВАЛЬЧУК

Фота Кастуся Дробава.

Таццяна Швед і Алена Стэльмах падчас мерапрыемства.

памяць

Ён прыдумваў казкі

Маленькія чытачы Беларусі добра ведаюць імя пэрата і празаіка Івана Муравейкі, які многія свае творы адрасаваў менавіта хлопчыкам і дзяўчынкам. Зусім нядаўна імя Івана Муравейкі прысвоена Любанскай раённай бібліятэцы. Таксама Любанскі раённы савет дэпутатаў прыняў рашэнне і аб прысваенні імя пэрата-земляка сярэдняй школе ў вёсцы Таль Любанскага раёна.

Нарадзіўся паэт 21 кастрычніка 1921 года ў вёсцы Таль Любанскага раёна на Міншчыне. Пасля заканчэння Любанскай сярэдняй школы паступіў у Мінскі Камуністычны інстытут журналістыкі. У канцы 1941 года быў прызваны ў Чырвоную Армію. У гады Вялікай Айчыннай вайны ўдзельнічаў у баях на Заходнім, Данскім, 3-м Украінскім і 1-м Беларускам франтах. Пасля Перамогі яшчэ некаторы час служыў у складзе Цэнтральнай групы войскаў. У 1948—1962 гг. працаваў адказным сакратаром і рэдактарам любанскай раённай газеты «Кліч Радзімы».

Вучыўся на Вышэйшых літаратурных курсах у Маскве. У 1964 годзе вярнуўся на працу ў любанскую раённую газету. Друкавацца з вершамі Іван Муравейка пачаў яшчэ школьнікам — у 1936 годзе ў газеце «Піянер Беларусі». У 1953 годзе дзіцячага пісьменніка прынялі ў Саюз пісьменнікаў СССР. Іван Муравейка — аўтар кніг «Песня над палямі» (1955), «Вось якія мы» (1958), «Дружная сямейка» (1961), «Сем колераў вясёлкі» (1965), «Лясное возера» (1970), «Дуб і дубок» (1977), «Няхай сонца не заходзіць» (1981), «Я прыдумаў казку» (1985), «Вадзіца з крыніцы» (2006), «Была вайна» (2009), «Я — Іван з Беларусі» (2010, 2014), «Растуць дзеці» (2011)...

Сярод баявых і працоўных узнагарод пісьменніка — ордэны Айчыннай вайны І ступені (двойчы) і ІІ ступені, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль Францыска Скарыны, іншыя дзяржаўныя ўзнагароды. Іван Муравейка — заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь, ганаровы грамадзянін горада Любані.

Раман СЭРВАЧ

прэзентацыя

Героі — госці вечарыны

10 лістапада 2022 года ў 17 гадзін у ДOME літаратара ў Мінску адбудзецца вечар-прэзентацыя кнігі Зіновія Прыгодзіча «Созидатели».

Дакладней, гэта вынік вялікага творчага праекта, які вядомы пісьменніку, публіцысту, журналісту Зіновію Прыгодзічу ажыццяўляў працяглы час з тым, каб прадставіць постаці знакамітых людзей. Найлепшым для таго жанрам ён абраў інтэрв'ю, значна пашырыўшы яго традыцыйную інфармацыйную форму гутаркамі-нарывамі, гутаркамі-партрэтамі.

Кніга «Созидатели» — трэцяя ў творчым праекце Зіновія Прыгодзіча. Кожнага з васмі яе герояў яднае адна высокая ўзнагарода — яны лаўрэаты прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва.

Падчас прэзентацыі мяркуецца сустрэча з мастацкім кіраўніком Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, сусветна вядомым харэаграфам,

народным артыстам СССР Валяцінам Елізар'евым, з народным артыстам Беларусі, папулярным акцёрам Уладзімірам Гасцюхіным, з народным мастаком Беларусі, вядомым скульптарам Уладзімірам Слабодчыкавым, з заслужаным дзеячам мастацтваў Беларусі, аўтарам шматлікіх хітоў Алегам Елісеенкавым, з патрыярхам беларускай кінадакументалістыкі, народным артыстам Беларусі Анатолем Алаем. Прадстаўляць гасцей прэзентацыі бярыцца сам аўтар.

Акрамя таго, і калегі-пісьменнікі рыхтуюць прыгожую мастацкую афарбоўку вечарыны. Варта сказаць, што да яе ўдзельніцаў далучацца пэарты Іна Фралова, Таццяна Атрошанка, Рагнед Малахоўскі.

Прыняць удзел у вечарыне запрошаны і народны артыст Беларусі Эдуард Ханок, галоўную ролю якому Зіновію Прыгодзіч абяцаў ў прадаўжэнні свайго праекта «Созидатели».

Алена СТЭЛЬМАХ

з нагоды

«О, Беларусь, ты сэрца і душа!»

3—4 лістапада ў краіне праходзяць фінальныя юбілейныя ўрачыстасці ў знак 140-годдзя з дня нараджэння народнага пэрта Якуба Коласа.

3 лістапада а палове дзясятай гадзіны раніцы пачалася цырымонія ўскладання кветак да помніка Якубу Коласу ў сталіцы на плошчы, якая носіць імя народнага песняра.

А ў 12.00—12.30 у Стоўбцах па вуліцы Цэнтральная адбылася ўрачыстая цырымонія адкрыцця помніка Якубу Коласу. Затым удзельнікі свята наведвалі ў мемарыяльную сядзібу «Акіначыцы». Гасцей сустрэў калектыў народнай творчасці. Мясцовыя рамеснікі наладзілі выстаўку-продаж твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. А ў інтэрактыўнай зоне адбылася інсцэніроўка ўрыўка з паэмы Якуба Коласа «Новая зямля» — «Раніца ў надзельку».

Наступная частка свята — у мемарыяльнай сядзібе «Альбучы». Увазе гасцей прадставілі часовую экспазіцыю «Хатка знахаркі», дзе можна было паспытаць гарбату з лекавых зёлак і даведацца пра спосабы лекавання ў сямі Міцкевічаў. А рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне «Беларускія пчалары» пазнаёміла з часовай экспазіцыяй «Пчаларства і рыбалоўства». А 15-й гадзіне ўдзельнікі свята сустрэліся ў мемарыяльнай сядзібе «Смоўня». У цэнтры канцэртнай праграмы — выступленне народнай артысткі Рэспублікі Беларусь Таццяны Мархель «Беларусь. Дыдактыка», чытанне вершаў Якуба Коласа ў выкананні акцёра, рэжысёра радыёспектакляў Алега Вінярскага. А завершылася турнір на мясцінах аўтара «Новая зямля» сустрэчай у коласаваскай сядзібе «Ласток».

Вечарам, а 19-й гадзіне, у вялікай канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай ордэна Працоўнага Чырвонага

Сцяга філармоніі пачаўся святочны канцэрт «Мой родны кут». Гасцей сустракала часовая экспазіцыя «Якуб Колас — дэпутат».

4 лістапада ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа ў Мінску праходзіць XXXVI Міжнародная навуковая канферэнцыя «Каласавіны», якая сабрала разам даследчыкаў жыцця і творчасці народнага песняра з розных навуковых, навукова-асветніцкіх устаноў краіны. Урачыста адкрываецца ў музеі і часовая экспазіцыя «Інскрыпты Якуба Коласа», якая расказае пра некалькіх невядомых факты з жыцця песняра. А 16-й гадзіне — урачысты вечар да 140-годдзя народнага пэрта «...І да сонца коласам узняцца, гімнам несьмертным аб жыцці» ў Беларускай дзяржаўнай педагагічным універсітэце імя Максіма Танка, падрыхтаваны народным літаратурным тэатрам «Жывое слова».

Кастусь ЛАДУЦЬКА

«ЛіМ»-люстэрка

Надвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Калумбія Мікалай Аўсянка ўзяў удзел у сустрэчы першага намесніка міністра культуры Беларусі Валерыя Грамады і намесніка міністра культуры Калумбіі Хорхе Зора. Як паведамляе БелТА, бакі прадметна абмеркавалі перспектывы міжведамаснага супрацоўніцтва. У прыватнасці, абзначана ўзаемная зацікаўленасць у арганізацыі дзён культуры Беларусі і Калумбіі, а таксама правядзенні розных анлайн-мерапрыемстваў. На сустрэчы разгледжаны і магчымасці Беларусі і Калумбіі для ўзаемадзеяння кінастудый, вышэйшых навучальных устаноў. Размова ішла таксама аб арганізацыі гастролей беларускіх артыстаў у Калумбіі.

Старшыня Беларускага саюза кінемаграфістаў Віктар Васільеў стане старшынёй журы конкурсу ігравога кіно XVI Міжнароднага фестывалю «Рускае замежжа-2022», які пройдзе ў Маскве. «Фестываль напрамую звязаны з пытаннямі праваславаў, філасофіі і рускай культуры, — цытуе «СБ. Беларусь сегодня» Віктар Васільева. — Гэта першы і адзіны ў свеце кінаагляд, прысвечаны трыумфу і трагедыі расійскага выгнання і жыцця рускіх замежных абшчын. Для мяне вялікі гонар і радасць удзельнічаць у ім». Сёлетня форум «Рускае замежжа» пройдзе з 7 да 14 лістапада і будзе прысвечаны 100-годдзю заканчэння Грамадзянскай вайны ў Расіі. У рэтрэспектыве юбілейных паказаў прысутнічаюць такія даты, як 100-годдзе «Філасофскага парахода» і 90-годдзе з дня нараджэння Андрэя Таркоўскага. Месцам правядзення кінафоруму традыцыйна з'яўляецца Дом рускага замежжа імя Аляксандра Салжаніцына.

Бясplatны доступ да тэкстаў з кароткага спіса 17-га сезона расійскай Нацыянальнай літаратурнай прэміі «Большая книга» адкрыўся для карыстальнікаў кніжнага сэрвісу «Литрес». Народнае галасаванне, якое вызначыць тры найлепшыя літаратурныя творы года, завяршыцца 1 снежня. Лаўрэаты «Большой книги» стануць вядомыя 8 снежня на ўрачыстай цырымоніі ў ДOME Пашкова. Сярод кніг-намінантаў — «Саха, прывітанне!» Дзмітрыя Данілава, «Шалон на Самаркан» Гузель Яхінай, «Імя Розанава» Аляксея Варламава, «Сапраўдная гісторыя Ганны Карэнінай» Паўла Басінскага, «Парыжскія хлопчыкі ў сталінскай Маскве» Сяргея Белякова. Прэмія «Большая книга» была заснавана ў 2005 годзе. Яна ўручаецца за найлепшы празаічны твор на рускай мове. У шорт-ліст уваходзяць 8—15 работ з доўгага спіса. Лаўрэатамі прэміі ў розныя гады становіліся Данііл Гранін, Леанід Юзафовіч, Яўгеній Вадалазкі, Гузель Яхіна і іншыя аўтары.

Прэ'ера дакументальнага фільма Любові Аркус «Балабанаў. Званіца. Рэжвіем» адбылася ў Санкт-Пецярбургу, інфармуе «ИТАР-ТАСС». Паказ прайшоў у рамках XXXII Міжнароднага кінафестывалю «Пасланне да чалавека». Дадзены праект — трэцяя поўнаметражная дакументальная карціна Любові Аркус. Рэжысёр адзначае, што большая частка стужкі прысвечана здымкам апошняга фільма Аляксея Балабанава «Я таксама хачу» (2012), бо першапачаткова стваралася як хроніка вытворчасці гэтай карціны. Праца над фільмам «Балабанаў. Званіца. Рэжвіем» вялася з дазволу галоўнага героя і пры яго непасрэдным удзеле. Здымкі працягнуліся і пасля смерці знакамітага рэжысёра.

Іспанскі даследчык Хасэ Кабелье Нуньес знайшоў у севільскіх архівах 30 дакументаў, якія паведамляюць новыя падрабязнасці пра жыццё знакамітага іспанскага пісьменніка Мігеля дэ Сервантэса. Документы ахоплваюць перыяд з 1585 да 1600 года і расказваюць пра жыхароў Севільі, якія падтрымлівалі камерцыйныя або сямейныя адносіны з Сервантэсам. Паводле слоў Нуньеса, большая частка дакументаў, у двух з якіх напрамую ўказваецца імя аўтара «Дон Кіхота», — гэта плацежныя пісьмы, звязаныя з пакупкай пшаніцы, мукі і галет. «Падобныя звесткі ўяўляюць асаблівую цікавасць для біяграфіаў Сервантэса», — заявіў даследчык.

Галоўны прыз Такійскага міжнароднага кінафестывалю атрымаў фільм «Драпелнікі» іспанскага рэжысёра Радрыга Сарагоена. «Гэта выдатнае кіно, якое з'яўляецца адначасова псіхалагічным трылерам, гісторыяй кахання, што глыбока кранае, і шматузроўневым разважаннем на тэму класавога падзелу і ксенафобіі. Гэта сапраўды шэдэўр кіно», — адзначыла старшыня журы рэжысёр Джулі Тэймар. За «Драпелнікаў» Радрыга Сарагоена ўдстоены і прэміі за найлепшую рэжысёрскую работу. Прыз сімпаўты гледачоў атрымаў карціна «Каля акна», знятая японскім рэжысёрам Рыкія Імаідзумі. Спецыяльнага прыза журы ўдстоена карціна «Трэція сусветная» іранскага рэжысёра Хоўмана Сэедзі. У конкурсную праграму фестывалю ўвайшлі 15 фільмаў, знятых рэжысёрамі з некалькіх краін, уключаючы Іспанію, Туніс і Францыю, удакладняе PIA «Новости».

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Маладосць, што назаўсёды ў душы

Атмасфера ўтульнасці, душэўнасці і цеплыні панавала на творчым вечары, прысвечаным 85-гадоваму юбілею народнага пісьменніка Беларусі Мікалая Чаргінца. Урачыстае адбылася ў канферэнц-зале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Павіншаваць літаратара, грамадскага дзеяча, палітыка, ганаровага старшыню Саюза пісьменнікаў Беларусі прыйшлі шматлікія госці: прадстаўнікі органаў дзяржаўнага кіравання, грамадскіх арганізацый, калегі па пры, артысты, музыканты, мастакі, таварышы па службе, сябры, родныя і блізкія. Многім з іх у свой час пісьменнік дапамог справай ці карыснай парадай, кагосьці падтрымаў добрым словам, для іншых быў прыкладам мужнасці, духоўным і маральным арыенцірам у плане адносін да працы і да людзей.

Святочны настрой вечарыны панавал ад увахода, дзе гасцей цёпла віталі арганізатары. Усе, хто жадаў атрымаць аўтограф народнага пісьменніка, мелі такую мажлівасць: у холе прадаваліся прыгожа аформленыя выданні Мікалая Чаргінца, што пабачылі свет на працягу некалькіх апошніх гадоў.

Дзейнасць Мікалая Іванавіча звязана з цэлай эпохай: ён узначальваў Пастаянную камісію Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы, адзінаццаць гадоў прадстаўляў інтарэсы нашай краіны ў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, быў ініцыятарам стварэння грамадскага аб'яднання «Саюз пісьменнікаў Беларусі», заўжды знаходзіўся ў гущы падзей, вызначыўся ў знешнепалітычнай дзейнасці Беларусі, асабліва там, дзе былі патрэбны досвед, мудрасць, уважлівасць; мае шматлікія ўзнагароды за сваю дзейнасць — медалі і ордэны. Пра гэта згадваў тыя, хто выходзіў на сцэну прывітаць юбіляра.

Першым віншаваннем, адрасаваным Мікалаю Чаргінцу, былі словы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі. Іх агучыў намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузюўскі:

— Ваша жыццё — яркі прыклад служэння свайму народу і Радзіме. Ваеннае ліхалецце, праца ў органах правапарадку, выкананне інтэрнацыянальнага абавязку ў Афганістане, удзел у стварэнні Саюза Беларусі і Расіі, — вёкі вялікага шляху, якія знайшлі адлюстраванне ў творчасці... Грамадзянская пазіцыя і аўтарытэт дазволілі вам захаваць і развіць пісьменніцкую арганізацыю, якую вы ўзначальвалі больш за 15 гадоў. Упэўнены, што вы і надалей як ганаровы старшыня СПБ і сустаршыня Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы працягнеце работу па кансалідацыі грамадства на аснове патрыятызму, адзінства і згоды, — значылася ў адрасе на імя народнага пісьменніка.

Ігар Бузюўскі распавёў, што яго натхняла за гады супрацоўніцтва з юбілярам, разважаў пра тое, што гэта каласальная радасць — працаваць побач з чалавекам,

які жыў у нашай краіне ў той час, калі змяняліся эпохі: спачатку ў Савецкім Саюзе, а потым і ў Рэспубліцы Беларусь; які ведае, што такое крывавая вайна — вайна, якая правярае «на зуб» чалавека і творчы асяродак.

— Вы з'яўляецеся для мяне настаўнікам, як і для ўсіх патрыётаў, якія хочуць зрабіць для Беларусі толькі пазітыўнае — тое, што дазваляе рухацца наперад, — значыў намеснік міністра інфармацыі.

Урыўкі з твораў Мікалая Чаргінца прагучалі ў выкананні заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Андрэя Душачкіна, народнага артыста Рэспублікі Беларусь Марыі Захарэвіч. Пры дапамозе медыясродкаў на вялікім экране прысутным дэманстравалі знятыя на чорна-белую стужку кадры са спартыўнай і службовай біяграфіі Мікалая Чаргінца, гучалі расповеды яго калег пра якасці характару, дзякуючы якім гэты неардынарны чалавек змог дасягнуць вялікіх поспехаў у самарэалізацыі.

Прыехала павіншаваць народнага пісьменніка і Наталля Гагарына, пляменніца першага касманаўта. Яна расказала гісторыю цёлага сяброўства, заснаванага на дапамозе і ўзаемавыручцы, што звязвае сям'і яе бабулі Ганны Цімафееўны Гагарынай і Мікалая Чаргінца.

Віншаванні і пажаданні непахіснасці на духоўным шляху былі выказаны ад імя Мітрапаліта Мінскага і Заслаўскага, Патрыяршага Экзарха усяе Беларусі Веняміна. Словы ўдзячнасці ад творчай арганізацыі, уласнае перакананне ў правільнасці абранага народным пісьменнікам шляху і гатоўнасці ісці за сьлінным папярэднікам агучыў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксей Карлюкевіч.

Здольнасць жартваць, бадаць, — найлепшае сведчанне таго, што чалавек, колькі б ні было яму га-

даў, застаецца малады душой. Так, народны пісьменнік бесперапынна адказваў жартамі і самаіроніяй на згадванне яго асаблівых заслуг і высокіх дасягненняў. Пасля пажаданняў Андрэя Караля, рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

(гэтую навучную ўстанова М. Чаргінца скончыў у 1969 годзе), глыбокай творчай самарэфлексіі і ў будучыні літаратар агучыў жаданне ізноў быць прынятым у шэрагі студэнтаў універсітэта, каб павучыцца яшчэ.

Прагучалі віншаванні і з іншых краін: добрыя пажаданні Мікалаю Чаргінцу выказвалі кіраўнікі дыпламатычнага корпуса краін СНД у Рэспубліцы Беларусь, прадстаўнікі пасольстваў Арменіі, Венесуэлы, Палесціны, Расіі, Сербіі, Кітая ў Рэспубліцы Беларусь. Своеасаблівы настрой урачыстасці і ў той жа час нязмушанасці стваралі песні на словы юбіляра і іншых айчынных літаратараў у выкананні народных артыстаў Уладзіміра Правалінскага і Эдуарда Ханка, заслужаных артыстаў Рэспублікі Беларусь Грыны Дарафеевай і Аляксандра Саладухі, ансамбля «Свята» і паэта-песенніка Алега Жукава.

Безупынна адкрываючы талент

У год Гістарычнай памяці святкаванні 140-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры, народнага паэта Беларусі Якуба Коласа стала знакавай падзеяй у культурным жыцці Рэспублікі Беларусь. Святочныя мерапрыемствы ў гонар Песняра праходзяць па ўсёй краіне. Кульмінацыяй стала адкрыццё помніка Якубу Коласу ў Стоўбцах, на малой радзіме паэта.

Якуб Колас. 1946-1947 гг.

Асабліва плёна ў юбілейны год працаваў Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа. У музеі Песняра праходзілі не толькі экскурсіі, але і імпрэзы, канферэнцыі, круглыя сталы, тэатралізаваныя прадстаўленні, прысвечаныя жыццю і творчасці пісьменніка. Упершыню прайшоў фестываль дзіцячай кнігі «Міхасёвы прыгоды» пры падтрымцы выдавецкага дома «Звязда» і Саюза пісьменнікаў Беларусі. Прэзентацыя факсімільнага выдання паэтычнага зборніка Якуба Коласа «Водгулле», які пабачыў свет 100 гадоў таму, і выхад кнігі «Табой я жыў, табой жыў». Пра жонку Якуба Коласа, якая аб'яднала матэрыялы з фондаў музея і прыватнага архіва нашчадкаў паэта, сталі знакавымі вехамі дзейнасці музея.

У юбілейны год Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа ажыццявіў шэраг выставачных праектаў, рознабакова паказваючы асобу класіка беларускай літаратуры і адкрываючы таямніцы сваіх фондаў. У музеі і за яго межамі прайшлі выстаўкі жывапісных і графічных партрэтаў Песняра, асабліваю цікавасць выклікалі мастацкія работы, напісаныя пры жыцці пісьменніка. Часовая экспазіцыя «Якуб Колас — дэпутат», якая ўпершыню была прадстаўлена на дзевятай сесіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, пазнаёміла з дзейнасцю Канстанціна Міхайлавіча Міцкевіча на пасадзе дэпутата Вярхоўнага Савета БССР і СССР. А ён і сапраўды зрабіў нямаля. Як паэт і пісьменнік Якуб Колас заўсёды адгукаўся на праблемы простага чалавека, у вершах, паэмах, апавесцях і апавяданнях, публіцыстычных творах паказваў жыццё чалавека ва ўсёй яго складанасці і супярэчнасці. Стаўшы дэпутатам, Якуб Колас дзейсна вырашаў многія пытанні, якія не давалі супакою яго чуламу сэрцу. «Служыць народу — вялікае шчасце, у гэтым сэнс маеі дэпутацкай і паэтычнай дзейнасці», — пісаў Якуб Колас. Часовая экспазіцыя «50 імгненняў: фоталагічныя жыцця Народнага паэта Беларусі Якуба Коласа» пазнаёміла з рэдкімі фотартрэтамі класіка

з фондаў музея Песняра. Ажыццявіўся і шэраг сумесных выставачных праектаў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі, Дзяржаўным літаратурным музеем Янкі Купалы, Дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Мінскім абласным краязнаўчым музеем ў Маладзечне. Выставачныя праекты, прысвечаныя 140-годдзю з дня нараджэння пісьменніка, атрымлівалі пазітыўныя водгукі наведвальнікаў. Спадзяёмся, юбілейная выстаўка не стане выключэннем.

Сёння часовай экспазіцыя «Ад усяго сэрца, ад усяй душы: інскрыпты Якуба Коласа на кнігах» адкрываецца ў сталічным музеі Песняра.

Там можна ўбачыць рэдкія выданні кніг з аўтографамі Якуба Коласа. Кожнае прадстаўленае выданне ўнікальнае і непаўторнае, бо памятае цеплыню рук паэта, захоўвае рукапісны аўтограф аўтара.

Паэт з задавальненнем дарыў свае творы людзям са свайго акружэння. Сярод уладальнікаў кніг — родныя і блізкія паэта, яго знаёмыя і сябры, былыя вучні, навукоўцы, дактары, паэты і пісьменнікі, грамадскія і дзяржаўныя дзеячы. Кожная кніга адкрывае перад намі гісторыю знаёмства, сяброўства і тасункаў паэта з рознымі людзьмі. Паэт падарыў выданні з рукапіснымі прысвячэннямі і шэрагу ўстаноў па ўсёй краіне.

У юбілейны год Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа ажыццявіў шэраг выставачных праектаў, рознабакова паказваючы асобу класіка беларускай літаратуры і адкрываючы таямніцы сваіх фондаў. У музеі і за яго межамі прайшлі выстаўкі жывапісных і графічных партрэтаў Песняра, асабліваю цікавасць выклікалі мастацкія работы, напісаныя пры жыцці пісьменніка. Часовая экспазіцыя «Якуб Колас — дэпутат», якая ўпершыню была прадстаўлена на дзевятай сесіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, пазнаёміла з дзейнасцю Канстанціна Міхайлавіча Міцкевіча на пасадзе дэпутата Вярхоўнага Савета БССР і СССР.

Аўтографы Якуба Коласа былі надрукаваны ў 20 томе збору твораў паэта ў асобным раздзеле. На выстаўцы прадстаўлены ў тым ліку і кнігі з інскрыптамі, якія раней былі невядомыя даследчыкам Коласавай спадчыны.

У 1939 годзе Якуб Колас падпісаў зборнік «Избранные произведения»

Максіму Танку: «Міламу Максіму Танку на памяць. Якуб Колас. 11.XI.1939 г.». Кніга захоўваецца ў фондах Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры. Аўтограф класіка не быў надрукаваны ў раздзеле «Інскрыпты» збору твораў пісьменніка.

17 верасня 1939 года тэрыторыя Заходняй Беларусі была далучана да БССР. У кастрычніку 1939 года Якуб Колас разам з Янкам Купалам і іншымі беларускімі пісьменнікамі выязджае ў Беласток для правядзення творчых вечароў і ўдзелу ў падрыхтоўцы да выбараў у Народны сход. У Беластоку разам з Янкам Купалам піша зварот да пісьменнікаў Заходняй Беларусі: «Сягоння мы — адна сям'я свабодных народаў усяй Беларускай краіны... Мы заклікаем вас у нашу вольную сям'ю песняроў і пісьменнікаў. Мы шчыра падаем вам руку братаў і дапамогі. Адгукніцеся на наш голас».

У лісце да сябра і перакладчыка Сяргея Гардзевіча ад 16 кастрычніка 1939 года паэт дзяліўся ўражаннем ад паездкі ў Заходнюю Беларусь, ад сустрэч з калегамі па пярэ: «Разыскалі некаторых поэтов: Максима Танка, Василька, Машару, Арсеньеву. Самый даровитый — это Танк. Он поэт огромного дарования».

З творами Максіма Танка Якуб Колас пазнаёміўся ў 1936 годзе, калі малады паэт даслаў класіку свой першы зборнік «На этапах», складзены з вершаў, напісаных у няволі. Зборнік польская цензура канфіскавала на другі дзень пасля яго выхаду ў друку. Максім Танк успамінаў: «Два экзэмпляры я схапіў з друкарні і хутчэй жане на пошту і выслаў на адрас акадэміі, у Мінск, Купалу і Коласу...» Малодшы сын Якуба Коласа Міхась Міцкевіч прыгадваў, што, уважліва прачытаўшы кнігу, бацька сказаў: «Гэта сапраўдны сын беларускай зямлі!»

Пазней, у аб'яднанай Беларусі, пісьменнікі разам удзельнічалі ў розных сходках, з'ездах, нарадах. Сустрэчы перараслі ў шчырае сяброўства. Максім Танк заўсёды быў жаданым госцем у доме Коласа. Падчас адной з такіх сустрэч і была падаравана кніга.

У часовай экспазіцыі «Ад усяго сэрца, ад усяй душы: інскрыпты Якуба Коласа на кнігах» прадстаўлены і выданні з аўтографамі паэта, якія ён перадаў у дар розным установам краіны — бібліятэцы імя Янкі Купалы вёскі Вялікая Кракотка, Слонімскай раённай бібліятэцы, якая носіць імя паэта з 1944 года, бібліятэцы Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, бібліятэцы Акадэміі навук. Але ёсць і тыя, што прадстаўлены ўпершыню.

Кнігі з дарчымі надпісамі Якуба Коласа адшукаліся ў Гродзенскім дзяржаўным гісторыка-археалагічным музеі. У 1946 годзе дырэктар музея Вольга Разенталь звярнулася да паэта з просьбай даслаць матэрыялы для літаратурнай экспазіцыі: «Уважаемый Константин Михайлович! Гродненский Государственный историко-археологический музей организывает отдел истории белорусской литературы, где Ваше творчество, как величайшего писателя белорусского народа, должно занять центральное место. Исходя из этого

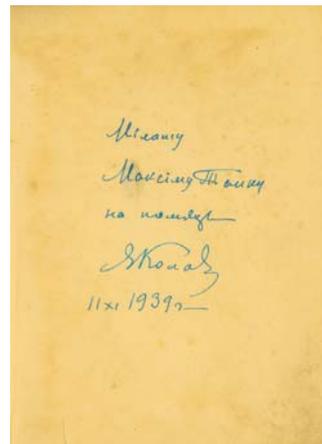
мы просим Вас дать нам в музей всё то, что по Вашему мнению будет показывать и рассказывать зрителю о Вашей большой литературной деятельности». Якуб Колас адгукнуўся на зварот, даслаў у дар музею дзве кнігі. Яго «Паэмы» і «Вершы», якія выйшлі ў Мінску ў 1946 годзе, захоўваюць аднолькавыя надпісы: «Гродзенскаму музею. Якуб Колас. 16. IV. 1947 г.». Аўтографы друкуюцца ўпершыню.

Праект «Ад усяго сэрца, ад усяй душы: інскрыпты Якуба Коласа на кнігах» ажыццяўляўся ў музеі Песняра на працягу 2022 года. Кожны месяц

Якуб Колас, Максім Танк, Пятрусь Броўка ў перарыве на III сесіі Вярхоўнага Савета БССР 4-га склікання. Мінск, 1956 г.

супрацоўнікі музея знаёмілі наведвальнікаў з рэдкімі выданнямі калекцыі «Кнігі з інскрыптамі Якуба Коласа», якая налічвае 93 адзінкі захоўвання. Фіналам праекта, што атрымаў падтрымку спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, стала юбілейная выстаўка. 16 новых інскрыптаў класіка, якія раней не былі вядомыя коласазнаўцам, выявілі на працягу юбілейнага

Аўтограф Якуба Коласа М. Танку.

года. Кожная новая знойдзеная кніга мае сваю непаўторную гісторыю, распавядае пра малавядомыя факты з жыцця класіка, а таксама актуалізуе цікавасць да спадчыны класіка беларускай літаратуры. Непераўздыценны мастак слова, якім з'яўляецца Якуб Колас, варты таго, каб яго чыталі і перачыталі, кожны раз адкрываючы характэрнае яго твораў па-новаму і захапляючыся майстэрствам таленту.

Васіліна МІЦКЕВІЧ
Фотаздымкі з фондаў
Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

Патрыятычны характар родных назваў

Выдадзеныя малым накладам, ды яшчэ ў рэгіёне (у дадзеным выпадку ў Мазыры), такія кнігі губляюцца, не заўсёды трапляюць у поле зроку. А між тым іх вартасці, навуковы грунт, спалучэнне тэарэтычнага досведу з практычным жыццём заслугуюць самай шырокай увагі. Як, напрыклад, і манаграфія Васіля Шура і Вольгі Слівец «Малая і вялікая радзіма ў анамастыگونه пісьменнікаў», што пабачыла свет у 2019 годзе ў Мазыры. Выдавец — Мазырскі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна. Наклад — 100 экзэмпляраў.

У прадмове да выдання доктар філалагічных навук, прафесар кафедры беларускай і рускай філалогіі МДПУ імя І. П. Шамякіна Васіль Шур ужо на самым пачатку акрэслівае характар працы: «Практычна любы мастацкі тэкст не існуе без уласных імёнаў, якія, як вядома, у творах літаратуры выконваюць не толькі назывную (намінацыйную) функцыю. У мастацкім дыскурсе яны кваліфікуюцца як паэтонімы і выкарыстоўваюцца як выразныя сродкі адлюстравання рэчаіснасці, якія перадаюць нацыянальны каларыт, а таксама індывідуальна-аўтарскую адметнасць, узбагачаную традыцыямі і досвед літаратурнага анамастыگونه папярэдніх часоў, спецыфікай літаратурнага жанру і нават канкрэтнага твора. Яны выяўляюць разнастайныя функцыі, важныя для асэнсавана акрэсленага ўспрымання мастацкага тэксту: пазнавальную, адрасную, ідэалагічную, сацыяльна-ацэначную, эмацыянальна-экспрэсіўную, кумуляцыйную і інш., якія ў канкрэтных творах могуць рэалізоўваць усе або некаторыя з названых уласцівасцей з большай або меншай ступенню выразнасці, адпаведнасці зместу мастацкага твора, аўтарскай ідэі». І яшчэ: «Літаратурныя онімы, апрача сваёй асноўнай, ідэнтыфікуючай (назывной) ролі, нярэдка валодаюць канатацыйным значэннем, выяўленне якога звычайна дасягаецца падрабязным аналізам шырокага кантэксту, фактамі творчай біяграфіі мастака слова, веданнем

жыццёвага лёсу прататыпаў яго літаратурных персанажаў, часам і глыбокім разуменнем літаратурнага працэсу ў перыяд стварэння мастацкага твора. У мове твораў пісьменнікаў паэтонімы — онімы рэальных гістарычных асоб, айконімы, іншыя анамастычныя адзінкі — падлягаюць «аўтарызацыі», перажываюць творчае асваенне, набываючы канатацыйныя прырачэнні, падкрэсліваюць рэальнасць падзей, у якіх удзельнічалі асобы, носыбіты онімаў, вызначаюць плён іх працы, валодаюць павышанай асацыятыўнасцю, становяцца пэўнымі сімваламі, з'яўляюцца адным са сродкаў мастацкай вобразнасці, экспрэсіўнасці і інш.

Васіль Шур разглядае ў манаграфіі наступныя тэматычныя аб'екты: «Малая радзіма ў творах Якуба Коласа»; «Малая радзіма ў творчасці Івана Мележа»; «Малая і вялікая радзіма ў анамастыگونه твораў Івана Шамякіна»; «Малая радзіма ў творах Івана Навуменкі»; «Малая і вялікая радзіма ў анамастыگونه твораў Фёдора Янкоўскага»; «Анамастыگونه Мазырскага Палесса ў творах Уладзіміра Верамейчыка»; «Тураўшчына, Мазыршчына ў анамастыگونه паэтычных твораў Галіны Дашкевіч». Вольга Слівец звяртаецца да іншых «мастацкіх планет»: «Анамастыگونه Магілёўшчыны ў кантэксте творчасці Віктара Карамазова»; «Малая радзіма Гаўрылы Вашчанкі ў анамастыگونه апавесці-біяграфіі Віктара Карамазова «Брама»; «Гідронімы малой радзімы як кампаненты мастацкай прасторы твораў Уладзіміра Караткевіча».

Выразна акрэсленыя тэмы сведчаць пра жаданне даследчыкаў стварыць красамоўны навукова-творчы, мовазнаўчы партрэт вядомых пісьменнікаў Беларусі, тым самым нагадаць чытачу, што адным з найгалоўнейшых

складнікаў іх мастацкіх здабыткаў з'яўляецца надзвычай чуйнае стаўленне да слова, якое нас акружае, — перададзеныя назвы, прозвішчы, да слова, якое становіцца лютэркам жыцця, а пісьменніку ў сваю чаргу дапамагае выбудваць кампазіцыю, умацоўвае сюжэт. І, чытаючы артыкулы, якія склалі манаграфію, задумваешся: а сапраўды, ці адбыўся б Якуб Колас як маштабны эпik, як любімы ў Айчыну лірык без захопленасці роднай ракой — Нёманам?! Відаць, пытанне хутчэй рытарычнае... Якуб Колас да назвы Нёман звяртаўся 152 (!) разы, выкарыстоўваючы яе ў 29 паэтычных і празаічных творах. А што да творчасці Уладзіміра Караткевіча, то толькі ў адным яго нарысе «Зямля пад белымі крыламі» сустракаюцца 27 найменняў беларускіх рэк: Арэса, Бабёр, Буг, Бяроза, Бярэзіна, Вісла, Волма, Гарынь, Дзвіна, Дзясна, Дняпро, Дубровенка, Ловаць, Лоша, Мухавец, Нёман, Няміга, Палота, Піна, Піна, Прыпяць, Свіслач, Сервеч, Смердзь, Сож, Шчара, Ясельда. А ў паэтычных творах спіс пашыраецца. Ужывае Уладзімір Караткевіч і замежныя рэальныя гідронімы.

Манаграфія В. Шура і В. Слівец карысная не толькі вучоным-літаратурназнаўцам, аспірантам, якія пракадаюць свае сцежкі ў вялікую навуку. Праца мазырскіх рупліўцаў патрэбна і ў агульнаадукацыйнай школе. Даследаванне, несумненна, дапаможа настаўніку беларускай мовы і літаратуры болей шырока разгледзець мастацкія вартасці тых ці іншых паэтычных і празаічных твораў. «Малая і вялікая радзіма ў анамастыگونه пісьменнікаў» — яшчэ і добры гісторыка-літаратурны, літаратурна-краязнаўчы ўрок патрыятычнага выхавання.

Кастусь ЛЕШНІЦА

Дым палыновы

Пра аварыю на АЭС у Чарнобылі напісана шмат. Але і сёння гэтую тэму не пакідаюць без увагі. Як перавярнулася жыццё людзей, якія былі далёка ад тых падзей? Пра гэта — і ў кнізе «Чарнобыльніку вечная горыч» — зборніку паэзіі і прозы, выпушчаным сёлетва выдавецтвам «ЮрСаПрынт».

Сярод трыццаці дзевяці аўтараў — грамадзяне не толькі Беларусі, але і Расіі, Азербайджана, Літвы і Ізраіля. Некаторыя былі непасрэднымі сведкамі катастрофы 1986 года: Ніна Рыбік, Сяргей Бычкоўскі, Наталія Касцючэнка, Ніна Чарняк. Сярод іх — і Тамара Кавальчук, якой належыць ідэя стварэння зборніка. Выданне складаюць вершы, апавяданні, эсэ, дакументальныя замалёўкі.

Аварыя на ЧАЭС адбылася на жыцці многіх, падзяліла яго на «да» і «пасля» — у гэтым большасць пісьменнікаў сыходзяцца. Нават калі шкоднае выпраменьванне не закранула, уся гісторыя вакол падзеі спараджае розныя пачуцці. У першую чаргу боль за людзей, якіх, мабыць, аўтары і не ведалі. Герой апавяданняў, нават калі яны намаляваны ўяўленнем пісьменніка, — тыя, хто перажыў трагедыю. Хто быў падмануты, страціў свой дом, з'ехаў і не вярнуўся. У каго наступствы выбуху забралі сам'ю і блізкіх.

Асноўная ідэя — адказнасць: «Хочацца нагадаць людзям: веданне дзе нам шанец жыццё. Многае... здарылася таму, што мы нічога не ведалі пра тую катастрофу, а тыя, хто абавязаны быў даць поўную і дакладную інфармацыю насельніцтву, злачыння прамаўчалі». З разважанымі Аляксандра Калесніка, празаіка з Расіі, нельга не пагадзіцца. У артыкуле «Чарнобыль. Што было і чаго чакаць?» («Чарнобыль. Чо было і чаго жадать») ён аднаўляе падзеі красавіцкай ночы 1986 года

і расказвае пра тое, што адбылася пасля. Параўноўвае з іншай, не менш трагічнай аварыяй на японскай Фукусіме. «Што ж, такая ўласцівасць чалавечага характару — вучыцца на сваіх памылках. А яшчэ горшая якасць — забываць аб гэтых уроках». Аўтар у артыкуле задае шмат пытанняў, некаторыя з іх, на жаль, пакуль застаюцца без адказу. Але апошняе, амаль рытарычнае, тычыцца ўсяго ў сусвеце, не толькі Чарнобыля: «Калі мы навучымся жыць, не прыносячы горя і зла бліжняму?»

Многія апавяданні расказваюць, што адбылася быццам «за кадрам». Кагосьці радзіцця ўсё роўна знайшла і сапсавала здароўе або ўвогуле забрала назаўсёды. У кожным апавяданні — асабістыя трагедыі, якія паасобку падаюцца на фоне магутнага выбуху і разбуранага чацвёртага блока, але разам збіраюцца ў вялікае бедства. Усё, што адбылася, выклікае пякучае абурэнне: чаму ілюзію спакою наставілі вышэй за ўсё? Героіня апавядання «Размова з лютэркам» Настасі Нарэйкі разважае: «Чарнобыль — гэта выпрабаванне на трываласць, на дабро і зло, на шчырасць і фальш». Што ж, не ўсім дадзена было яго прайсці. Заставалася толькі надзея. Пра гэта «Казка для цябе» Таццяны Дземідовіч: «Прыдуманыя крылы, белыя аблокі і казкі самотнага старога... Вось і ўсё, у што нам так хацелася верыць!»

Дарэчы, пра надзею. Ва ўступным артыкуле да зборніка Людміла Кебіч гадвае факт з навін: у Чарнобыль пачалі вяртацца птушкі. Здаецца, нічога асаблівага. Але не для гэтай атручанай зямлі. Шмат твораў, вершаў і апавяданняў у зборніку напоўнена марамі пра тую самую светлую будучыню. Акрамя горычы, павінна быць і нешта добрае. У гэтым — адна з першых патрэб чалавека.

Арына ПРАНКІВА

«Ах, горад-вёска, вёска-горад...»

У выдавецтва «Мастацка-літаратурна» сёлетва пабачыла свет арыгінальная і надзвычай цікавая кніга «Як многа гавораць мне назвы такія». У яе ўвайшлі выбраныя вершы айчынных паэтаў пра беларускія гарады і вёскі.

Безумоўна, шмат давялося папрацаваць укладальніку зборніка Алесю Бадаку, таму што трэба было з многіх дзясяткаў, а то і соцень кніг, выдадзеных у розныя гады, выбраць творы, прысвечаныя пэўным населеным пунктам нашай краіны. Сярод аўтараў — прадстаўнікі самых розных літаратурных пакаленняў. Многія вершы зборніка даўно ўжо сталі класікай.

Адкрываецца выданне вершам Петруся Броўкі «Я вас аднолькава люблю...»:

*Мой горад Мінск сапраўдны волат,
Ды цягне ў вёску, на зямлю...
Ах, горад-вёска, вёска-горад,
Я вас аднолькава люблю.*

І завяршаецца кніга радкамі Аляксея Пысіна:

*«Усё вёска, і зноў жа пра тое», —
Хтось, можа, дакорам калне...
Ёсць горад і вёска ў мяне,
Я зроду не быў сіратаю.
(«Сасна і кусты іван-чаю...»).*

Беларускім паэтам аднолькава дарагія як гарады, так і вёскі, як вялікія, так і самыя маленькія паселішчы, дзе жывуць добрыя і працавітыя людзі. Многія творы не толькі пра родныя мясціны пісьменнікаў, але і пра тых, якія яны праславілі.

Сабраны пад адной вокладкай 100 вершаў, прысвечаных нашым гарадам і вёскам, ствараюць своеасабліваю паэтычную карту Беларусі. Кніга цудоўна аформлена мастаком Міхаілам Дайлідавым.

Міхась СЛІВА

Наша мова — золата

Расказаць дзецям пра беларускую мову так, каб зацікавіць спазнаннем яе асноў, матываваць на вывучэнне — задача не з простых, тым больш цяпер, у эпоху кліпавага мыслення. Кніга Сяргея Зелянко пад назвай «Таямніцы беларускай мовы», якая нядаўна пабачыла свет у выдавецтве «Беларусь» у серыі «Вялікая энцыклапедыя маленькага прафесара», здольна прывабіць увагу дзіцяці ўжо з першых старонак.

Рознакаляровыя малюнкi, фотаздымкi сучасных мегалітосаў з іх хмарачосамi, ілюстрацыі сляпінных айчынных дакументаў ранейшых эпох, выявы знакамітастэй і захапляльныя прыродныя ландшафты, карціны мастакоў, крыжаванкі і заданні на замацаванне матэрыялу (з правільным іх выкананнем у канцы кожнага раздзела) — тое, што не дае расстасца з кнігай, якую хочацца разглядаць, чытаць, разгадваць.

Раздзелы ў выданні падаюцца ад простых да больш складаных: «Беларуская мова сярод моў свету», «Словы родныя няродныя: запазычаная лексіка», «Знаёмыя незнаёмыя: сакрэты літар», «Літары-пярэваратні: аканне і яканне», «Сціслы аповед пра сціплы знак: націск», «Словы-дзедкі і словы-дзеткі: гістарызмы і неалагізмы», «Адным словам не скажаць: безквалітэнтная лексіка» і «Этыкет па-беларуску».

Імпануе, што аўтар прапануе звесткі з сусветнай гісторыі, расказвае пра паходжанне

моў, і беларускай у тым ліку, не абцяжарваючы складанымі для ўспрымання дзіцяці канструкцыямі і дэталямі, якія, магчыма, зацікавяць пазней. Асабліваці слоў роднай мовы падаюцца ў параўнанні з украінскімі і рускімі, і такім чынам адразу відаць і падабенства, і адрозненні. Мінімальныя веды па гісторыі і географіі, якія згадваюцца аўтарам між іншым, нязмушана, таксама будуць цікавымі для азнаямлення альбо паўтарэння.

Далей дзецям прапануецца навучыцца адрозніваць запазычаныя словы. Прычым праз рознакаляровыя шрыфты ў тэксце гэта атрымліваецца наглядна і запамінальна. Ёсць на старонках выдання і правілы — яны пазначаны чырвонымі клічкімі і рамкай, але гэта не штосьці новае, а тое, што ўдакладняе ўжо знаёмыя па школьных падручніках веды. Напрыклад: калі перад спалучэннем літар — ус і — ум на канцы слоў стаіць галосная, насуперак агульнаму правілу нескладовае «ў» не пішацца.

Асабліва прыемна для юнага чытача будзе знайсці штосьці і асабіста пра сябе. Так, аўтар прыводзіць спісы запазычаных імёнаў, дзе адлюстраваны самыя распаўсюджаныя цяпер, і іх значэнні.

Не менш цікава распавядае аўтар і пра паходжанне алфавіта, прычым суправаджаюць гэкт тых выявы, што зазвычкі не мільгаюць у навучальных дапаможніках, але пашыраюць і ўпарадкоўваюць уяўленне аб добра вядомым: азбука кірыліцы, старонкі «Буквара» Спірыдона Собаля, першага з выданных на тэрыторыі сучаснай Беларусі, і Біблі Францыска Скарыны, грэчаскі алфавіт. А знаёмчыся з гісторыяй напісання лічбаў, дзіця мае ўсе шансы адчуць сябе даследчыкам, спрабуючы расшыфраваць даты з фрагментаў летапісаў альбо запісаць сучасныя дні старажытнымі спосабам.

«Наша мова — золата» — гэты сказ прапануецца расшыфраваць у адным з заданняў. Сцверджанне з'яўляецца і асноўнай ідэяй выдання: усе матэрыялы, ад першай да апошняй старонкі, неабвержна пераканваюць у гэтым. Кніга адрасавана ўсім, хто вывучае беларускую мову, цікавіцца яе гісторыяй і развіццём. Яна будзе карыснай і школьнікам для ўзбагачэння і ўдасканалвання ведаў па роднай мове, і настаўнікам для падрыхтоўкі заняткаў, і арганізатарам пазакласнай і пазашкольнай работы для правядзення тэматычных мерапрыемстваў, конкурсаў, віктарыяў, алімпіяд.

Таша ШПАКОЎСКАЯ

Гаварыць з дзіцём

Ствараць дзіцячыя кнігі — асабліва форма мастацтва, якая патрабуе сваякай уважлівасці да дэталей, разумення дзіцячай псіхалогіі, цягліваці і ўмення тлумачыць простымі словамі. У аўтара кнігі «Вясёлы калаўрот», якая нядаўна пабачыла свет у выдавецтве «Беларусь», паэта і празаіка Змітрака Марозава, атрымліваецца знайсці правільны тон для размовы з маленькім чытачом.

Выданне падзелена на сем раздзелаў, кожны з якіх прасвечаны асобнай тэмай, а апошні — загадкамі. Героі тут не толькі людзі, але і жывёлы, птушкі, расліны. Кожны са сваім характарам. Заяц — жарталівы гарэза, які любіць выхваляцца перад іншымі і праз гэта трапляе ў недарэчныя сітуацыі.

... Сяду ў новы «мерседэс»,
Паіму на ім праз лес
Дя сяброўкі — напрысткі,
Хай зайсдоросіцца мне ваўкі!
Даўгавухі так сляшчаўся,
Што з сасной пацалаваўся!...
Крочыць пешшу ён праз лес,
Бо не едзе «мерседэс»!

Вожыку падабаецца збіраць грыбы. Певень — упэўнены ў сабе спявак. Сарока — гучная балаболка, а ластаўка — клапатлівая маці, у якой з гнязда вышпў сын. Многія вобразы вельмі знаёмыя, але сустракаюцца і тыя, якія не адпавядаюць чаканням чытачоў. Напрыклад, козлік упарты, як і ў большасці казак, але сама сітуацыя, у якую ён трапіў, дастаткова незвычайная. Ён лічыць, што яму не падыходзіць яго акулары,

і менавіта таму не можа чытаць. Аднак на самай справе ён проста лянуецца, і акулары тут ні прычым. Сітуацыя, у якую трапляюць звяры, напэўна, здараюцца з дзецьмі ў рэальным жыцці, а самі звяры нагадваюць чытачам іх сяброў, сваякоў і блізкіх.

У многіх творах аўтар вельмі дыдактычны. Напрыклад, верш «Горкі мёд» пра хлапчука, які захачаў паласавацца мёдам і залез у вулей, пачынаецца як адна са шкодных парад Рыгора Остэра, але настаўленне ад аўтара ў канцы верша мяняе яго тон з высялага на павучальны.

Могучы людзі і чмялі
Жыць у згодзе на зямлі.
Вось табе навуча, братка,
Не чапай чмялінай хаткі.

Часта малодшым школьнікам падабаюцца вершы ў стылі Остэра. Аднак ім цікавыя і больш простыя вершы, у якіх галоўная сутнасць тлумачыцца прамымі словамі. Дзе аўтар сам вызначае, што добра, а што дрэнна, паказвае наступствы кепскіх учынкаў. А вось у вершы «Маргарыта на лецішчы», наадварот, перад

чытачом паўстае прыкладная і паслужыма дзяўчынка, гонар бацькоў. Аднак у рэальнасці складана знайсці дзіця, якое б пайшло паліваць градкі замест гульні з сябрамі.

У «Вясёлым калаўроце» ёсць месца і лёгкаму, сонечнаму гумару. Многія вершы прымусяць усміхнуцца не толькі дзіцяці, але і дарослага пры сумесным чытанні. У аўтара гэтых радкоў асабліва ўшмешку выклікалі некалькі вершаў. Першы пра кошку, якая ўпарта не хацела вучыць чалавечую мову, і таму Янка-непасада вырашыў, што прасцей будзе яму вывучыць каціную. Другі — пра ягадніка Лёшу, які падчас шляху дадому з'ядае ўсю сабраную маліну, а маці кажа, што маліна, мабыць, яшчэ не выспела. Трэці — пра Мілу, якая не баялася кракадзіла, але пачала плакаць, калі ёй на нос сеў камар. І чацвёрты — пра Пётрыка, якому маці забараніла зазіраць у шафу, таму што там ляжыць пітон, а на самай справе хавала ад сына шакаладныя цукеркі:

Не знаходка — дзіўны клад,
Пётрык той знаходзіць рад.
Падышоў да маці ён:
Дзе лжычэ жыве пітон?

У гэтых гісторыях — сітуацыі, якія ў дзіцячым адбываліся з кожным з нас і цяпер жывуць у нашых успамінах. «Вясёлы Калаўрот» не быў бы такім прывабным без работ мастачкі Веранікі

Людзі азёрнай старонкі

Чарговая кніга журналіста і пісьменніка Паўла Жукава «Тут зямля такая», складаная з апавяданняў і нарысаў, прысвечана любові да роднай старонкі — Мядзельшчыны. Творца доўгія гады тут працуе, прыкмеў душой і сэрцам да гэтага краю. І як журналіст на старонках «Нарачанскай зары», і як аўтар мастацка-публіцыстычных кніг імкнецца наноў адкрыць малую радзіму.

З уступным словам выступіла заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь, лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі Зіновій Прыгодзіч: «Не часта мы сустракаемся з такой суровай праўдай, якой напоўнены гэты нарысы. Да гонару аўтара ён змог сказаць пра пакрычаныя чалавечы лёс чэсна, аб'ектыўна, узважана. Застаецца толькі пагадзіцца з яго прастай і адначасова такой глыбокай высловай: калі на зямлю прыходзіць вайна, людзі могуць трапіць у розныя сітуацыі. Пры гэтым нярэдка ад іх мала што залежыць... Але галоўнае — заставацца чалавекам, патрыётам сваёй Айчыны.

Гэтую выснову, гэты жыццёвы дэвіз можна прыкласці да ўсіх генероў новай кнігі Паўла Жукава».

Многія старонкі выдання — аповед пра шырых рупліўцаў зямлі мядзельскай, людзей, якія ствараюць матэрыяльны каштоўнасці, напаяюць усебеларускую скарбніцу збожжам, малаком, іншымі здабыткамі вясковага гаспадарання, аповед пра людзей, якія працуюць у мядзельскай, нарчанскай санаторыях. Расказвае пра іх Павел Жукаў лёгка, нязмушана, з веданнем дэталей побыту, многіх жыццёвых калізій.

Чытаючы кнігу «Тут зямля такая», неўпрыкмет задумваешся, што такога характару публіцыстычных і мастацкіх твораў не хапае, не стае ў рэспубліканскім друку. З вышнімі сталічнымі рэдакцыйнымі гмахамі часам не відаць жывога жыцця. А ў кнізе таленавітага публіцыста яно прысутнічае, прыцягвае, і менавіта яно прымушае ўважліва перагортваць старонкі, знаёміцца з рознымі героямі.

На мой погляд, такія кнігі павінны выходзіць і ў дзяржаўных кніжных выдавецтвах (зборнік Паўла Жукава накладам 220 экзэмпляраў пабачыў свет у Друкарскім доме «Вішнёўка»). Дарэчы, летась у агульных абсягах выданных у краіне болей як дзевяці тысяч назваў кніг і брашур публіцыстыка займае ўсяго толькі каля 30 назваў... «Тут зямля такая» — адна з іх.

Мікола БЕРЛЕЖ

Фурасавай. Бо спачатку кнігу ацэньваюць па вокладцы, тым больш дзіцячому. Вераніка выбірае яркія колеры і не дадае шмат непатрэбных дэталей. Яе малюнкi дзіцяці, расліны і жывёл мілья і прыгожыя, і нават гародніна на гэтых карцінах ажывае. Парсючок мірна спіць, морква сябруе з бурокам, а патысон пераглядаецца з капустай.

«Вясёлы Калаўрот» — гэта гармонія тэкстаў і малюнкаў. Кніга будзе цікавай дзецям, якія захапляюцца чытаннем, а таксама іх бацькам. Яна акупае ў гумар і ўтульнасць, дорыць дзецям добры настрой і адказвае на многія пытанні, датычныя прыроды і навакольнага свету.

Валерыя ГАЎРУКОВІЧ

Калейдаскоп пісьменніцкай душы

Што акрыляе таленавітых творцаў? Незабыўныя падзеі, сустрэчы з калегамі па пярэды ўдзячнымі чытачамі, перамогі ў конкурсах, новыя выданні, абласныя і рэспубліканскія святы, арыгінальныя творчыя праекты...

З усім хутка ў Брэсцкім абласным аддзяленні СПБ будзе выданы 35 нумар «Літагляду». У інфармацыйным бюлетэні прадстаўлены найбольш яркія мерапрыемствы, кніжныя навінкі і значныя публікацыі. У нашага калектыву ёсць мара — сабраць падшыўкі «Літагляду» ў адну вялікую каларыстую кнігу і, сядзячы за агульным сталом, па-сямейнаму ўспамінаць усе нашы творчыя сцяжынкі, прыемныя імгненні, калі ўзніклі і ажыццяўляліся новыя ідэі, калі мы радаліся поспехам адзін аднаго, выпраўляліся ў літаратурна-краязнаўчыя вандроркі, на святы ды

А Валеры Грышкавец сустракаў гасцей з Расіі ў Лапацкай сельскай бібліятэцы-музеі імя Аляксандра Блока Пінскага раёна. У красавіку да Дня аднавання Беларусі і Расіі адбыўся тэлемаст сяброўства паміж Брэсцкім абласным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі і Ульянаўскім рэгіянальным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Расіі.

Сёння цесна супрацоўнічаюць з літаратурамі з Расіі паэт, арганізатар рэспубліканскага фестывалю «Созвучье слов живых» Любоў Красеўская, пісьменнік-фантаст, пераможца шматлікіх літаратурных конкурсаў Сяргей Беляр,

У дар вучэбным установам, бібліятэкам у гэтым сезоне нашымі творцамі было перададзена некалькі соцень кніг. Публіцыст Аляксандр Юдзіцкі падчас прэзентацыі выстаўкі «Дзеці вайны — пісьменнікі Брэстчыны» падарыў свае кнігі супрацоўнікам Брэсцкай гарадской бібліятэкі імя А. С. Пушкіна, паэты і прэзіякі нашага аддзялення падтрымалі акцыю гарадской бібліятэкі ў Міжнародны дзень дарэмна кнігі і перадалі свае выданні ў абласную дзіцячую бальніцу. У сценах гарадской бібліятэкі брэсцкія пісьменнікі прэзентавалі свае рэліквіі ў цікавым праекце «Пушкін-холл», а пасля «Павольных чытаняў» паэмы Янкі Купалы «Яна і я», прымеркаваных да 140-годдзя класіка і Гога гістарычнай памяці, перадалі ў дар дырэктару бібліятэкі-філіяла № 3 імя Янкі Купалы Людміле Буйніч буклет з вершамі-прывітаннем ад пісьменнікаў Брэстчыны.

Цікава, што работа брэсцкіх творцаў з моладдзю знаходзіць розныя формы. Так, Анатоль Бензарук быў сярод арганізатараў і вядучых інтэлектуальнай гульні «Мазгавы шорт», стваральнікі праекта «Зваротны адлік» (тэлеканал АНТ) на чале з рэжысёрам Уладзімірам Луцкім з дапамогай краязнаўцы Таццяны Канапацкай правялі кастынг сярод вучняў у вёсцы Лахва і горадзе Луніцы для здымак фільма, прысвечанага 80-й гадавіне паўстання ў Лахвенскім гета. Запомніліся школьнікам новы праект Брэсцкай гарадской дзіцячай бібліятэкі «Экзамен для пісьменнікаў», гульні, віктарыны, майстар-класы, якія ладзіць кіраўнік літаратурнага клуба «Жарынка» Настасся Нарэйка.

Калі дзесяці кніг было прэзентавана ў гэтым годзе пісьменнікамі Брэстчыны. У выдавецкім доме «Беларуская навука» пабачыў свет фотальбома вядомага агрыяры Аляксея Скакуна «Люблю Беларусь». Яскравай падзеяй сталі выхадзіць паэтычных зборнікаў Ірыны Морых «Спутник Время», Таццяны Шульгі «Попутного ветра», кнігі паэзіі і прозы Марыі Ляшук «Сквозь зимы и весны», рамана Зінаіды Дудзюк «Паліванне зграяй». Папоўнілі брэсцкую літаратурную «жытніцу» новымі цікавымі творами на старонках розных выданняў Расціслаў Бензарук, Любоў Дзікавіцкая, Ніна Гарагляд, Галіна Барырыка, Вера Вакула, Надзея Парчук,

старонкамі альманах Брэсцкага раёна «Астрамечаўскі рукапіс», рэдактарам якога з'яўляецца пісьменнік Аляксандр Валковіч.

Творчыя, лёгкія на пад'ём, крэатыўныя нашы маладыя пісьменнікі Аксана Валу, Алена Папко, Настасся Нарэйка, Настасся Сміла. Дарчы, у маі найстарэйшы пісьменнік, пясняр Белавескай пушчы Фёдар Саевіч адзначыў сваё 90-годдзе. А сёння і яго ўнукі захапіліся творчай справай, выдаюць аўтарскія кнігі і з'яўляюцца частымі гасцямі нашага аддзялення.

Брэст знаходзіцца на перыферыі вобласці, але гэта не перашкаджае быць заўсёды на сувязі, дзяліцца творчымі набыткамі і планами. Прыемна, калі пісьменнікі з глыбіні становіцца ўдзельнікамі тэлевізійных перадач. Пісьменнік, краязнаўца Венямін Бычкоўскі жыве ў вёсцы Бабровічы Івацэвіцкага раёна, але да яго часта наведваюцца журналісты. З вялікай увагай ды павягай і літаратары, і журналісты ставяцца да мастака, пісьменніка Анатоля Галушкі з в. Магіліцы Івацэвіцкага раёна, цэнтрам прыцягнення нядаўна стала і вёска Хомічова, родам з якой пісьменнік-наaturalіст Васіль Жучыма. Ён стаў героям перадачы «Палешушка».

У першым поўгоддзі намаганнямі Брэсцкага абласнога аддзялення было праведзена дзесяць конкурсаў. Мабыць, самым відовішчым і запамінальным з іх можна назваць штогадовы «Зорны спеў», на якім юныя чытальнікі дэкламуюць вершы пісьменнікаў-землякоў. З «Зорнага спева» дзеці вырастаюць да «Жывой класікі». У гэтым годзе верш паэта з Пружаншчыны Міколы Антанюскага «Жыццёвая балада» ў выкананні юнага артыста Радзівона Дземянчука гучаў з галоўнай сцэны падчас адкрыцця Дня беларускага пісьменства.

Зусім нядаўна мы падвялі вынікі летніх творчых спаборніцтваў «Лісты на фронт...», «Маладая літаратурная крытыка...». Юныя пісьменнікі ўразлі сваёй шчырасцю, а студэнты і настаўнікі — удумлівым аналізам твораў сучасных аўтараў. У кастрычніку скончыўся прыем работ на абласны літаратурны конкурс «Духоўная веліч» і паэтычны «Слёзы сясцёр Хатыні». Урачыстыя цырымоніі запланаваны на канец года, які і першы літаратурны фестываль «Берасцейскае шматгалоссе».

фестывалі. Але не: кропку ставіць рана! Наперадзе шмат новых творчых дароў! Наша бясконца кніга пісьменніцкай спраў штодзённа папаўняецца цікавымі навінамі. Пра тое, чым жыла брэсцкая суполка ў гэтым годзе, мы з вялікім задавальненнем раскажам.

З пачатку 2022 года літаратары Брэсцкага абласнога аддзялення атрымалі звыш 20 узнагарод рознага ўзроўню ды падзяк ад арганізацый, з якімі супрацоўнічаюць пісьменнікі. Рэкордсменкай можна назваць Зінаіду Дудзюк. За мінулае паўгоддзе яна атрымала два Гран-пры па выніках рэспубліканскіх конкурсаў «Папяровы Бусел-2021» і «Іван Шамякін. Сэрца на далоні». Зусім нядаўна наградны знак «1000 год гораду Брэсту» быў уручаны паэту Георгію Тамашэвічу. А Таццяна Канапацкая атрымала падзяку пракурора Лунінецкага раёна «За актыўнае садзейнічанне пры расследаванні крмінальнай справы аб генацыдзе насельніцтва Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны». Дарчы намаганнямі Таццяны Васільевы на Лунінецкім праводзіцца безліч мерапрыемстваў, прысвечаных Году гістарычнай памяці. Менавіта па яе ініцыятыве была створана камісія па мемуаралізацыі творчай спадчыны Мікалая Каліноўскага.

У гэтым сезоне можна назваць рэкорднай для Брэсцкага абласнога аддзялення і колькасць сустрэч, праведзеных з вайскоўцамі і пагранічнікамі. Каб падтрымаць пісьменніцкім словам абаронцаў Айчыны, паэты Таццяна Шульга, Наталля Кандрашук, прэзіякі Марыя Ляшук, Анатоль Брытун, Аляксандр Валковіч здзяйснялі паездкі на заставы Каманецкага, Столінскага, Пінскага, Маладэцкага, Брэсцкага раёнаў. Вялікую літаратурна-краязнаўчую працу на міжнародным узроўні праводзіць Анатоль Бензарук і Валеры Грышкавец. Так, у ліпені Анатоль Бензарук правёў экскурсію для прадстаўнікоў нямецкай грамадскай арганізацыі «Памяць дзеля будучыні», запрошанай у Беларусь старшынёй Брэсцкага гарвыканкама Аляксандрам Рагачуком, для дэлегацыі Задонскага муніцыпальнага раёна Ліпецкай вобласці (Расія) на чале з кіраўніком адміністрацыі Аляксеем Шчадровым.

кіраўнік кобрынскага літаратурнага клуба «ПоэтиКо» Наталля Кандрашук. Па запрашэнні Любові Красеўскай брэсцкі офіс СПБ наведалі расійскія пісьменнікі Аляксандрам Макараўскай і Вольга Пуцілава. Галоўнымі тэмамі размовы сталі памяць аб Вялікай Айчыннай вайне і гістарычныя павязі паміж народамі Беларусі і Расіі. Пісьменнікі падарылі аддзяленню свае кнігі, музычныя дыскі. Наталля Кандрашук зусім нядаўна прыняла ўдзел у канферэнцыі па рабоце міжнароднага праекта «Славянскі выянок: гістарычная і культурная еднасць славянскіх народаў».

Сапраўды, гэты сезон багаты на сустрэчы і паездкі! Сярод гасцей Брэсцкага абласнога аддзялення была і намеснік старшыні Таварыства выхадцаў з Луніцы — Кажан-Гарадка ў Ізраілі Ілана Сэла, якую суправаджала Таццяна Канапацкая.

Брэсцкія пісьменнікі прынялі ўдзел у фестывалях у Маладзечне, Завоссі, у першым фестывалі дзіцячай кнігі ў Мінску, у спартыўна-культурным фестывалі «Вытокі» ў Століне, вандравалі па мясцінах Якуба Коласа, пабывалі на Піншчыне і на адкрыцці першага фестывалю бардаўскай песні і паэзіі ў Белавескай пушчы. Член нашага аддзялення, вядомы агрыяры Аляксей Скакун у Маскве ўдзельнічаў у святкаванні юбілею легендарнага касманаўта Пятра Клімука і перадаў паэтычнае прывітанне з Брэстчыны. А ў вёсцы Гарадная Столінскага раёна на міжнародным пленэры ганчароў шчыра прымаў гасцей паэт, загадчык філіяла № 5 Цэнтра ганчарства вёскі Гарадная ДУК «Столінскага раённага клубнага сістэма» Васіль Казачок.

Традыцыйна паэты Брэстчыны прынялі ўдзел у літаратурна-музычнай вечарыне «Паэтычны выянок Брэстчыны», прымеркаванай да Міжнароднага дня паэзіі, дзе гучалі вершы на розных мовах, выступілі са святочнымі праграмамі на Дзень горада ў Брэсце, Кобрыне, святах вёсак Іванаўскага і Пінскага раёна.

Нашы пісьменнікі — частая госці ва ўстановах адукацыі, музеях, цэнтрах абслугоўвання насельніцтва, актыўныя ўдзельнікі дыялогавых пляцовак і форумаў, памятных мерапрыемстваў і мітынгаў.

Анатоль Дзенісейка, Мікола Панасюк, Жанна Завацкая, Святлана Сцепанчук, Андрэй Мазыко, Анатоль Крейдзіц, Віктар Рэчыц, Раіса Раманчук і іншыя пісьменнікі. Берасцейскія пісьменнікі сталі аўтарамі рэспубліканскіх літаратурных зборнікаў «Чарнобыльскае вечнае горыч», «Жаночыя мары», «Лучнасьць сэрцаў і дум». Працягвае радаваць унікальнымі краязнаўчымі матэрыяламі, навуковымі артыкуламі, літаратурнымі

Будзем спадзявацца, што ўсё задуманае ажыццявіцца, а мы разам з чытачамі, сябрамі, супрацоўнікамі бібліятэк, музеяў, навуковых устаноў працягнем важную культурна-асветніцкую справу, парадум сваімі новымі выданнямі, творчымі ідэямі.

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ,
старшыня Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі
Фота даслана аўтарам

Сёмае неба

Мікола АНТАНОЎСКИ

Глядзі ў раку, часцей разводзь цяпельца
І слухай, як у храме, лесу спеў.
Тады табе тваё падкажа сэрца,
Як трэба жыць, адпрэчышы свой гнеў.

Адпрэчышы пустыя адгалоскі
Чужой віны і зайздрасці чужой,
Парадуйся: не ў кожнага ёсць вёска,
Што даражэй, чым вілы за мяжой.

Тут вецер свежы з дарагіх ваколіц
Астудзіць жарсць дурноція і мані.
І, можа, час настане, што ніколі
Не будзеш адчуваць сваёй віны

За тое, што канавай стане рэчка,
Замест цяпельца палыхне пажар,
Дні раўнадушна дагараць, як свечкі,
З дрэў ападзе не золата — іржа.

Ды ведай, каб адолець гэта ліха,
Не праганяй з душы сваёй надзей.
Паслухай,
паглядзі,
пагрэйся ціха —
Тады ідзі ўжо з верай да людзей.

Вера ВАКУЛА

Позняя восень

Зранку дождж, як праз дробнае сіта,
Сее нудна — стаміўся ісіці.
Неба ў лужынах шэры адбітак,
Сонцу сёння так цяжка ўзсыці.

Змрок — як кажуць, нябачна і свету...
Шпарка крочу брукоўкай слізкай,
Захінаючы твар свой ад ветру
Парасона квяцістым дыскам.

Гэта восень змяніла аблічча —
Развіталася з бабіным летам.
Больш яе залатою не клічуць —
Яна ж слэзна шкадуе аб гэтым.

Спачування свайго не хаваю,
Бо шаную цяпло нашых зносін.
Так, у кожнай жанчыны бывае
Свая сумная, позняя восень.

Анатоль ГАЛУШКА

Кожнаму сваё

У кожнага з нас сваё Пекла і Рай,
Свае рубяжы, сваё Сёмае Неба,
Дарога свая, свабода і край.
Пякучы свой боль. І кавалачак хлеба.

Сваё разуменне зла і добра.
Справы свае. Узлётны, падзенні.
Заходы свае, світанкаў пара.
І нават гарбата свая. І адзенне.

І шчасце, і гора — толькі свае.
Вершы свае. І песні, і сказы.
Нехта бярэ. А той — аддае.
І колькі жыве — шукае адказы.

Ніна ГАРАГЛЯД

Я рабінавыя гронкі
Завушніцы мерала.
Я смяялася так звонка,
Так у шчасце верыла.

І з адкрытаю душой,
Як у вёсцы, — насцезе,
Я па вулках гарадскіх
Йшла-шукала шчасце.

Ды студзілі скразнякі.
Падманвалі людзі.
Запаўзаў у маю душу
Тумановы будзень.

Ах, наўная душа,
Зродні ічэ дзіцячай...
Ты ад песні, ад дажджу
Радуешся й плачаш.

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ

Праз сябе мы глядзім у вечнасць,
Але позірк у часе цьмянее.
Бачым зорак і долаў млечнасць?
З кожным рухам душа сіраее...

Перажытае не ў здабытках —
Перамелена думкамі, справай,
На каменні ў бледных адбітках, —
Застанемся забытыя славай.

Шлях узлёту і выгарання —
Блісне знічкай у «Чорным квадраце»
Базацеі — пакуль на світнанні
Мы крылатая смехам дзіцяці.

Кажуць, заўтра не будзе кніг,
Усё трапае змесціцца ў сэрцы.
Без двукоссяў, кропак-інтрыг
Лёгка ў думках пісаць... па інэрцыі.

Васіль КАЗАЧОК

Лістапад

Вецер яблынь зрывае спадніцы,
Бессаромна агольвае сад
Неўгамонны: і ноччу не спіцца.
Лістапад.

Ладзіць танец вятрыска з лістотай.
На журботны настройваюць лад
Адзіноты шчымыя ноты.
Лістапад.

А нябёсы прымружваюць вочы,
Заспяваюць слязой далагляд,
Наступ блізкага снегу прарочаць.
Лістапад.

Прывітае зіму ля парога
І саступіць заўсёды як брат
Белакасаму снежню дарогу
Лістапад.

Некранутаю белаю цнотай
Зрыне першы густы снегапад —
І засне ў рыжых травах пад плотам
Лістапад.

Жыву-пішу,
Хоць праўда не ў цане —
Пусты кашэль
Паэта-небаракі.
Яшчэ жыву,
Бо ўсё маё пры мне...
Ад горкіх думак
Уначы не спіцца.
Яшчэ жыву,

Бо ціўкае ў акне
Прыручаная некалі
Сініца...

Алёна ПАПКО

Маёвы дождж

Каб дождж маёвы сыпануў —
І азраном не трэба! —
Год ураджайны б не мінуў,
І з лішкам было б хлеба.

Каб цёплы дожджык без грамоў —
Крапісты і ласкавы —
Прыбіўся б пыл крутых шляхоў,
Лячэй бы дыхаць стала.

Каб дождж маёвы басаноў
Прабег наўкол раздольна,
Яго ў вясковай старане
Сустрэлі б хлебасольна!

І да вясчэрняе пары
З бадзёрасцю, гуліва —
Па лужах — боты дзетвары
Насіліся б шчасліва!

Расціслаў БЕНЗЯРУК

Прызнанне

Акраверш

Радзіма — дзіўны край,
прыветны і гасцінны, —
Адорвала цяплом, каб рос,
мужнеў хлапец.
Савінец, Лександра, і Лонкі, і Гасцінец —
Ці ж проста для мяне знаёмая мясціны
І любыя таму,
што побач Стрыганец?..
Стамляюцца палі.
Што будзе заўтра, потым?

Лясоў паменела. Змяненні там і тут.
А ў памяці маёй нязменна, як на фота,
Ў вясёлкавым святле маленства мілы кут.

Без Недзіных карчоў,
без Верачынай хаты
Евангельскі рай-сад не поўны і не той.
Не лётае да нас сям'я буслоў крылатых:
З дзіцяткамі цяпер, так кажуць, перабой.
Які ж тады прагрэс?

Працяг да адмірання!
Руплівасці нэўжо так не хапае нам?..
У вернасці навек, як першаму каханню,
Клянуся я зямлі: яна ў мяне адна!..

На парозе вясны

Завіруха ў палях,
Замятаючы ілях,
Мо апошняе ладзіць гулянне...
Веру, што капляжы
Завіняць на мяжы,
Дзе вясна прызначае спатканне,

Дзе вясёлы ручай
Будзіць поле і гай,
Ад зары маладоі сам ірдзіца.
На парозе вясны,
Сярод лютай вайны,
Меў я шчасце калісь нарадзіцца...

І цяноу цішыню,
Дабрыню, цеплыню,
Бо, магчыма, удосталь не маю...
Бачыць светлыя сны
З надыходам вясны
Зычу шчыра я роднаму краю.

Фота Кастуся Дробава.

Генры Міль, мой зрок аслабеў!
Пахне восенню ліст друкаваны,
Гук карэткі, доўгі прабел...
Мне дзівакай быць наканавана.

У чытальнях пах цішыні,
Стосы кніг сумна дрэмлюць у крамах.
З антрэсолі веру здымі,
Варажы па чужых раманах!

Я памаўчу — ты адкажаш вершамі.
За шматкроп'ем мы зноў будзем
першымі.

Васіль ЖУШМА

Жытнёвае поле калоссем схіляецца
Ў паклоне к нагам і тваім, і маім.
І сонца заход, бы пажар, разгараецца
Над лесам, Палессем,
дзе моўчкі стаім.

Самкнуліся нашы і вусны, і рукі,
А поле — пасцеляй наўшыркі, наукол.
Нам, жыта, даруй за гарачку. Зарукі
Ты слова шапі, цішынёй заспакой.

Нам хораша разам.
Нам жыта акорды
Каханя паціху ў песню снуе.
З табой я шчаслівы.
І гэтым я горды,
І сэрца ад радасці оды п'яе...

Наталля КАНДРАШУК

Не хачу сумаваць

Каляровы дыван шамаціць пад нагамі.
Восень чырвань кідае ў скарбонкі свае,
З жоўтай фарбай
і пэндзлем ляціць над лясамі
І гарбатай ліе па зялёнай траве.

Шэрым вокам глядзіць лістападнае неба
І не можа тужлівых слязінак стрымаць.
Вось узяць зараз крылы чароўныя мне б,
Пяляцець да яго, каб зручней суцішаць.

Вецер сумныя песні п'яе на абшары,
Распранае бярозы, асіны, дубы...
Не хачу сумаваць, лепей буду я марыць.
Кош возьму і пайду, пазбіраю грыбы.

Андрэй МАЗЬКО

Жыву, бо адчуваю боль

Яшчэ жыву,
Бо адчуваю боль
Ад здрадніцкіх
Удараў і парэзаў,
Бо раз'ядае плечы
Стомы соль,
Бо студзіць раны
Вецярок-гарэза.
Яшчэ жыву,
Бо брэшуць на мяне
Ускормленыя крадзеным
Сабакі.

Што надрукуе «Польмя» ў 2023 годзе?

Віктар Шніпа.

Чытач, збіраючыся выпісаць тое ці іншае перыядычнае выданне, жадае ведаць, а што ж менавіта будзе надрукавана на яго старонках у будучых нумарах?.. Мы звярнуліся да галоўнага рэдактара часопіса «Польмя» паэта і празаіка Віктара Шніпа з просьбай пракаментываць планы наступнага года. І вось што пачулі ў адказ:

— І гэта, паверце, не ўсё... Збіраемся надрукаваць яшчэ і апавяданні Віктара Гардзея, Навума Гальпяровіча, Георгія Марчука, Таццяны Дзямідовіч, Алены Брава, Віктара Карамазова, Генрыха Далідовіча, Віктара Праўдзіна, Адама Глобуса, Уладзіміра Мажылоўскага, Івана Капыловіча, Ігара Пракаповіча, Людмілы Лазуты, Анатоля Казлова, Маргарыты Латышкевіч.

— Сёння не ўсе празаічныя творы можна ўпісаць у прастору пэўных жанраў... Ці адчуваеце і вы гэтую тэндэнцыю?

— Так. І многія эсэ, мініяцюры, абразкі падаюцца не меней цікавымі, не меней празаічнымі, чым раман, апавесць, апавяданне... Вось збіраемся надрукаваць лірычныя мініяцюры Казіміра Камейшы «Паміж кубкам і вуснамі», даволі адметныя ўспаміны Раісы Баравіковай «Падарункі жыцця», Анатоля Бутэвіча «Жыццё вучыць, або Мае жыццёвінкі».

— І, канешне ж, парадуюць чытача паэтычнымі сустрэчамі?

— У партфелі часопіса «Польмя» на 2023 год — вершы Алеся Бадака, Віктара Гардзея, Міколы Маляўкі, Генадзя Пашкова, Міхасы Башлакова,

Уладзіміра Мазго, Людмілы Кебіч, Алеся Казека, Хведара Гурыновіча. Надрукуем і цэлы шэраг перакладаў сучаснай паэзіі і прозы блізкага і далёкага замежжа.

— Ці будзе чым цікавы часопіс настаўнікам, выкладчыкам, якія

шукаюць гісторыка-літаратурныя, літаратурна-крытычныя матэрыялы для выкладання беларускай літаратуры ў ВНУ або ў школе?

— Часопіс надрукуе артыкулы доктара філалагічных навук Івана Саверчанкі, старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алеся Карлюкевіча, доктара філалагічных навук Міколы Мікуліча, кандыдата філалагічных навук Міколы Труса, дасведчаных літаратуразнаўцаў Жанны Шаладонай, Валерыя Максімовіча, Алеся Бельскага, Івана Штэйнера, Васіля Старычонка, Наталлі Якавік, Святланы Калядкі і шмат яшчэ каго. Асобна хацеў бы вылучыць успаміны і літаратурныя партрэты лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Алеся Жука, які зусім нядаўна пайшоў з жыцця, а таксама дзённікі Вячаслава Адамчыка за 1987 год.

— Па часопісе «Польмя» можна вывучаць сучасны літаратурны працэс...

— І не толькі вывучаць, а быць у курсе таго, якімі клопатамі, якімі задума-мі жыве пісьменніцкая грамадскасць краіны.

Гутарыў Кастусь ЛЕШНІЦА

Іван Бурсаў і музыка

Вядомы паэт і перакладчык Іван Бурсаў рос у сям'і, дзе гучала песня. Яго маці, Ганна Ігнацьеўна, і яе сёстры добра спявалі. Дзед Ігнацій — у царкоўным хоры. Іван Цярэнцьеў вучыў любіць слухаць, часам падпяваў. Разам з жонкаю, Рытай Маркаўнай, яны слухалі беларускія народныя песні, Жанну Бічэўскую, Булага Акуджава, Уладзіміра Высоцкага, Алену Камбурава... Рыта Маркаўна мела намер раскрыць песенны і музычны талент мужа, нават купіла гітару, якая стала першым сямейным набывкам. Не атрымалася.

Яго нельга назваць паэтам-песеннікам. Але спроба пісаць тэксты песень была. У 1956 годзе, напярэдадні Міжнароднага фестывалю моладзі ў Маскве, паэт напісаў два вершы, якія былі назначаны як песні. Першая — «Нас Москва породзіла (фестывальны марш)». 13 верасня 1956 года ў газеце «Знамя юности» былі надрукаваны ноты і словы песні з прамогаўкай: «Дорогие друзья! Если вы помните, в третьем выпуске "Фестивального бюллетеня" был опубликован текст фестивального марша рабочего-поэта Ивана Бурсова. Этот текст понравился молодому белорусскому композитору Марьяну Носко, который написал на него музыку. Итак, вниманию руководителей хора предоставляется новая песня-марш "Нас Москва породила". Разучите ее к фестивалю!»

Другая песня «Фестивальный вальс» — для саліста і хору (музыка Кіма Цесакова) — была надрукавана з нотамі таксама ў газеце «Знамя юности».

Гэтыя вершы-песні ў кнігі не ўвайшлі. Я пазнаёмілася з агульным сшыткам і альбомам Івана Бурсава, у якія ён на пачатку сваёй творчай дзейнасці ўклеіваў вершы, што змяшчаліся ў перыядычных выданнях, і ўпэўнілася: паэт крытычна ставіўся да сваёй творчасці. Выхтуючы

кнігі, не ўключыў не толькі названыя вершы, але і многія іншыя.

«Дульціня» на словы І. Бурсава выконвалася на конкурсе аўтарскай песні ў Краснадары. На жаль, імя кампазітара нам невядома, але ёсць дыплом:

«Награждается Бурсов Иван за лучшие стихи к песне "Дульциня" на краевом конкурсе авторской туристской песни. г. Краснодар. 14 декабря 1974 г.».

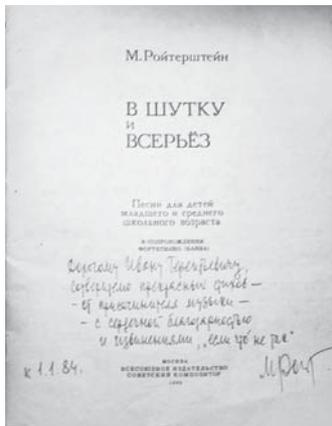
Твор друкаваўся ў кнігах без назвы.

У 1984 годзе Ігар Лучанок напісаў музыку на верш Івана Бурсава «Марш тракторостроителей». Аўтары прысвяцілі песню вытэпску двухмільённага трактара «Беларусь».

Найбольш папулярныя былі песні для дзяцей. Кампазітар Міхаэль Ройтэрштэйн у 1972 годзе выдаў на правах рукапісу «Веселые необычки» і зрабіў даччы надпіс:

«Ивану Терентьевичу, автору отличных стихов — от благодарного автора музыки — на доброе знакомство. Подпись. 16.11.72».

Гэта вакальныя цыкл для дзяцей на вершы Бурсава з аднайменнай кнігі аўтара.

У яго ўвайшло шэсць песень: «Дождик», «Где же гость?», «Галоши», «Вы слышали?», «Верблюду-путешественнику», «Зайчишка, волчонок и телеграмма».

У 1983 годзе Міхаэль Ройтэрштэйн выдае кнігу «В шутку и всерьёз: песни для детей младшего и среднего школьного возраста», у якую ўключаны песні і на вершы Бурсава. У праёмове Аляксандра Пахмутава напісала, што найбольш плённым супрацоўніцтва кампазітара было з паэтамі Ірынай Такмакавай і Іванам Бурсавым:

«В их стихах он (композитор. — Т. А.) находит самое важное для себя: понимание детской психологии, детских интересов, лирическую теплоту и мягкий юмор. ... Стихи Бурсова звучат и в сурово-сосредоточенной песне "У Кремлевской стены", и в популярном задорном "Футболе", и в "Веселых необычках", которыми завершается наш сборник».

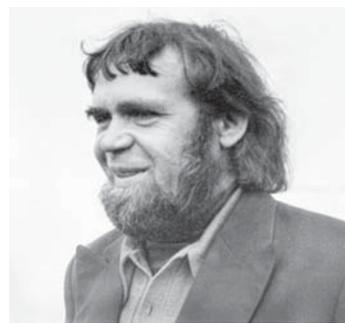
У кнізе, апрача названых А. Пахмутавай, была «Песня о мальчишке» і «Прощальный сбор». Песні «Футбол» няма. І верша з такой назвай у Бурсава не знойдзена.

Кнігу М. Ройтэрштэйна даслаў яму з дарчым надпісам: «Дорогому Ивану Терентьевичу, сотворителю прекрасных стихов — от присочинителя музыки — с сердечной благодарностью и извинениями, "если что не так". Подпись. 1.1.84».

У выніку песенная скарбонка Бурсава павялічылася на тры песні: «У Кремлевской стене», «Прощальный сбор», «Песня о мальчишке».

Ад М. Ройтэрштэйна ён атрымаў і ноты С. Галубціцкай на свой верш «Песенка о веселом муравье» і ліст:

«Дорогой Иван Терентьевич! После долгой "отлэжки" вышел всё же сборничек, в котором большея (и рискуя заметить — лучшая) доля стихов — Ваша. Тут, увы, далеко не всё сделанное мною на Ваши слова, но, как говорится, и на том спасибо. <...>

Іван Бурсаў.

Остаюсь в благодарности Вам за очень дорогие сердцу моему стихи Ваши и в тихой надежде на дальнейшее сотрудничество.

Ваш М. Ройтерштейн.

12.1.84».

У фондзе спевака Віктара Скоробагатава сярэд нотных рукапісаў, сабраных Тамарай Мянсаравай для сваіх канцэртных выступленняў, ёсць і «Песенка об отважном кузнечике», і «Песенка о веселом муравье» (1970-я) кампазітара Дзмітрыя Смольскага на словы Івана Бурсава (БДАМЛІМ, ф. 416, воп. 1, адз. зах. 364) — святлакопія аўтографу кампазітара.

Любоў да песні заўважаецца і ў саміх назвах вершаў паэта. Напрыклад, у кнізе «Круг» (1986) ёсць творы «Песня» і «Два жука: оптимистическая песенка». У 1957 годзе ў газеце «Знамя юности» ад 7 лютага друкаваліся вершы «Мы с тобой не виделись ни разу» і «Белым вихрем у окна» пад агульнай назвай «Две песни». У кнізе «Сорок сорок» (1988) у раздзеле «Песенки с неба», — дванаццаць вершаў-песенек.

Дзве песні Дзмітрыя Папалўскага на словы Івана Бурсава гучаць ў мультфільме «Пінчар Боб і сем званочкаў».

Такім чынам, на рахунку 17 песень. Найбольш плённым было супрацоўніцтва яго з кампазітарамі, якія пісалі песні для дзяцей, непасрэдна з М. Ройтэрштэйнам.

Тамара АЎСЯННІКАВА

Хугчэй у... Ясную Паляну!

Імклівая стужка шашы, пачаўшыся ледзь не ў цэнтры Капыля, прорэтка збігае ўніз, пакідаючы справа некалькі будынкаў, каб у лагчыне, што нагадвае сабой вялізную катлавіну, разрэзаць-ракроець мясцовасць на дзве амаль аднолькавыя часткі. У гэтай лагчыне абалпал дарогі шэпчуцца хвалі двух азёрцаў. Яны рукатворныя. Рэчышча Каменкі было пашырана, яна захапіла частку заліўных лугоў. Прайшоў час — і па берагах выраслі кусты.

Цішка Гартны.

Відаць, не кожны з маладых капылян — праезджых тым больш — здагадваецца, што мясціны адразу за азёрцамі знакамітыя тым, што ў 1904 годзе тут разам са сваімі сябрамі і аднадумцамі ўдзельнічаў у маёўцы малады Зміцер Жылуновіч. А ў 1905 годзе, скончыўшы Капыльскае двухкласнае вучылішча, са сваім таварышам Красуцікам узяўся пісаць вершы. Напісалі пра сваё мястэчка ці то па-руску, ці то па-беларуску. Прыблізна так:

*Капыль, горад невольшый
Слава аб ім зямля
Разнялася па ўсім свеце,
А дзяржыцца тонка...*

Да таго натхніліся, што, як прызнаваўся Зміцер Хведаравіч ў аўтабіяграфіі, «хутка <...> гэтакіх вершаў сабралася каля 500 радкоў». Паказалі настаўніку, «аднак той, як і чакалася, нічога паэтычнага ў гэтых пробах яра не ўбачыў, пра што і сказаў прама». «Паэты» асабліва не засмуціліся. Вырашылі свае творы паказаць самому Льву Талстому. Ды да Ясній Паляны не дабраліся, а трапілі ў Кіеў, дзе ў іх «жылі далёкія родзічы». Там зразумелі, «што далёка ад Капыля ім наўрад ці даводзіцца разлічваць на падтрымку». У той жа аўтабіяграфіі прызнаваўся: «Я зрадніўся з арганізацыяй сацыял-дэмакратаў, кінуў усякія думкі аб далейшым вучэнні і пайшоў працаваць спачатку чорнаробочым на будаўніцтве. Цягаў цэглу, мяшаў вану, а вечарам чытаў кнігі і пісаў вершы. Калі будаўнічыя работы спыніліся, пайшоў працаваць бэйгарам у гарбарню. Было гэта ў лютым 1906 года».

**Для моладзі — свой,
для паліцыі — чужы**

Смуродная, ледзь не катаржняя работа. Адзіная ўцеха — поруч сябры аднадумцы. Знаёмства з нелегальнай літаратурай, агітацыя сярод мясцовых салдат... Вечарам жа так хацелася выйсці з душной майстэрні, спусціцца да рачулки, пабыць сам-насам з прыродай. Дзесьці высока-высока ўверсе вісеў коўш Вялікай Мядзведзіцы, загадкава высвечваў Млечны Шлях. Каля ног лашчылася даверлівым кацянем Каменка, гарэзліва пераварочваючы з месца на месца каменчыкі, шліфуючы, аздабляючы іх.

Вяртаўся дахаты пясважэлы, узрушаны і доўга не мог заснуць. Думкі набягалі адна на адну. Ім становілася цесна

ў галаве, хацелася свабоды, прасторы. Да позняй ночы не патухала газнічка ў хаце Хведара Жылуновіча — гэта яго сын Змітрок давяраў паперы патаемныя думкі.

Чарговае развітанне з Капылём адбылося ў 1913 годзе. Працаваў на заводах «Вулкан», «Айваз» у Пецярбургу, друкаваўся ў сталічных газетах. Увайшоў у рабочае культурна-асветнае таварыства «Знанне», вёў рэвалюцыйную работу сярод беларусаў-бежанцаў. А бяссоннымі ночамі ў думках пераносіўся ў Капыль. У вольную ж хвіліну хацелася расказаць

*Я жыву ў квятах валожкі,
У спелым жыце між дарожкі,
У тишаніцы сталавалей,
У грэчыцы пахкай, у грэчыцы белай.
Я жыву ў рэчцы, у яе імкненні,
У лісцяў вербных шаласяценні,
У вятрыску ціхавейным...*

Сілцы — сваё, блізкае

Аб тым, наколькі Зміцер Хведаравіч прывязаны да родных мясцін, асабліва засведчыў 1914 год, калі была напісана паэма «Капыль» і пачалася праца над

Гэтае ж знаёмае і ў такіх радках: «Вось яны едуць Жміным полем, а потым будзе Ясева грэбля — вёска Жыгуны, а там Чылаўскі лес». Случане ды і капыляне лёгка здагадваюцца пра што гаворка: «Якраз у Міжжанаўі, перад Ясевай грэбляй, сялянскі конь зазнабарэўся ці спалохаўся і раптам спыніўся». А што ўжо казаць пра самі Сілцы?! «Толькі Рыгор вейшаа са свайго двара і дайшоў да Перасечнага перавулка, як адразу спыніўся і пачаў меркаваць: “Можна, яшчэ грэбля далей прайсці па вуліцы, а мо суды павярнуць направа? Не ведаю!.. Напрапалую

«Сюдзі — да гэтай прыроды»

Сёння 135 гадоў з дня нараджэння празаіка, паэта, перакладчыка Цішкі Гартнага. Ён жа вядомы грамадскі дзеяч Зміцер Жылуновіч. Быў сакратаром Беларускага нацыянальнага камісарыята, рэдагаваў першую беларускую бальшавіцкую газету «Дзянніца». Аўтар маніфеста аб утварэнні Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь, а з 1 студзеня 1919 года да 3 лютага быў старшынёй ўрада. З 1920-га — сакратар і адказны рэдактар газеты «Авецкая Беларусь». Узначальваў Дзяржкамвыд БССР і Цэнтральны архіў БССР. Разам з Янкам Купалам і Якубам Коласам стаяў каля вытокаў часопіса «Польмя». Мог быць і першым народным пісьменнікам Беларусі: у 1923 годзе ЦК КП(б)Б паставіў надаць яму ганаровае званне. Толькі па невядомай прычыне гэта не было ажыццёўлена. Аднак што б ні рабіў, дзе б ні знаходзіўся, пастаянна памятаў пра сваю малую радзіму Капыль.

пра зямлю маленства ў верхах. Так 11 верасня 1914 года напісаўся «Капыль»:

*Капыль, Капыль! Маё мястэчка,
Вялікай Мінішчыны куток!
Мне міла ўсё тваё: і рэчка,
І хаты, нівы, і гаёк...*

Пабачыўшы свету, яшчэ больш зблізіўся з мясцовымі сацыял-дэмакратамі. Працягнуў дзіўную смеласць. Настаўніца Юлія Чарнушэвіч, якая сустракалася з ім ў юнацтве, успамінала: «Цішка Гартны быў няўлоўным для паліцыі і жандараў. Сходкі ён назначаў там, дзе ніколі не падумаеш: у балоце, на Памаргоўках. І заўсёды чытаў на сходах свае ўласныя вершы пра жандараў, панюў. Больш за ўсё ён мог прывабіць моладзь. Мы з ахвотай ўпотылі ад бацькоў бегалі на кірмашы, соваочы ў вазы лістоўкі. Здаралася нярэдка, што лістоўкі траплялі ў самыя лодныя месцы. Тое ж самае было і ў млыне, куды з'язджаліся з розных вёсак Капыльшчыны. Нават з лавак разам з соллю і мылам у карзінах неслі людзі лістоўкі».

**Натхняла
зямля маленства**

Перачытваеш яго раннія творы — і ва ўчынках, перажываннях персанажаў пазнаеш тое, чым жыў сам аўтар, што хвалявала яго. Як у нацеле «На ўсходзе сонца»: «[...] Мне не спалася. Прачнуўся пасярод ночы, падшоў к акну, утарыўся ў яго і пільна пачаў глядзець на вуліцу.

На дварэ стаяла пекная чароўная ноч! Неба цёмнавата-сіняе, глыбокае без меры, доўгае і шырокае без канца, густа пацьканнае мігальнымі яснымі зоркамі, як вялізны дарагі купал, аблягала круг-кругам чорную грэшную зямлю. Зоркі весела мігацелі...»

Вуснамі лірычнага героя пісьменнік прамаяляе тое, што так трывожыць, не дае спакою: «[...] Я працудніў шчыры і верны, зжыўся са сваёй майстэрняй, — дык чаму ж мне так міл гэты зялёны лясок, гэтае шырокае, нязмернае вокам поле, гэтыя вясельны пташкі? Чаму я так ірвуся сюды — да гэтай прыроды? Я рвуся, а мяне стрымліваюць, не пушчаюць. Іншыя задаволены ўсім, ім гэта непатрэбна... Чаму ж мне няхват? Чаму мне мала? Чаму?»

Каб душой адпачыць, рвуся сюды — да гэтай прыроды. Як і ў юначую часіну, пісаў не адны апавяданні, а і вершы. У Капылі нарадзіўся адзін з іх — «Жыўю», датаваны 1 верасня 1912 года. Друкаваўся Ц. Гартны ўжо не толькі ў «Нашай Ніве», але і ў «Правде». Пазней стаў яе рабочым карэспандантам. Але менавіта на зямлі бацькоў, як і трэба было чакаць, з'явіўся твор, у якім наймацней і найдакладней выказаў сваю знітананасць з роднымі кутам:

раманам «Сокі цаліны» — самым аўтабіяграфічным яго творам. У жанравых адносінах вызначыў яго як «квадру». У творы чатыры кадры: «Бацькава воля», «На перагібе», «Крыжовыя дарогі» і «Чырвоныя зарніцы». Апошняя кропка была пастаўлена 9 чэрвеня 1929 года. Першая квадра пісалася да 1916-га.

Праз усе кадры праходзіць вобраз галоўнага героя Рыгора Нязвычнага. З сябрамі ён яшчэ ў 1915 годзе стаў сацыял-дэмакратам, распаўсюджаў лістоўкі, прапламацыі, арганізоўваў маёўкі. У пошуках работы пачаўся ў Рызе, дзе не пакінуў рэвалюцыйнай барацьбы. А ў думках заўсёды заставаўся з роднымі кутам. Гэтая далучанасць да яго асабліва адчуваецца ў лісьце да каханай Зосі: «Я гэтак прагну дамоў, так ірвуся на радзіму, жадаю пабываць у Сілцах, што проста не ведаю, як дачакацца [...]

Сілцы, канешне, — Капыль. Мястэчка, ваколліца яго, як і паселішча, што знаходзіцца далей, лёгка пазнаюцца ў першай кадры. З таго моманту, калі Рыгор «атрымаў заробак і пасведчанне, купіў мацеры газцінец: хустку, кабат і мяккія туфлі, і з начным цягніком выехаў з Рыгі. Ехаць яму прыйшлося чыгункою да павятовага горада Ліцка, дзе ён мусіў перасесці на балагола». Некалькімі дакладнымі штырхамі перадаецца, як выглядае гэты павятовы гарадок: «Станцыя Ліцк — зусім малая і глухая; цягнік прыпыняецца толькі на некалькі хвілін; людзей заўсёды прыязджае нядужа, бо сам горад Ліцк — месца не фабрычнае і не тарговае. А за гэтым і сувязь са станцыяй зусім не адмысловая, няўрадная: пяць-шэсць раміннікаў спраўляюцца лёгка з усімі прыязджаючымі і выязджаючымі ў Ліцк».

Ліцк — таксама

Ліцк — гэта Слуцк, які і самому Цішці Гартнаму быў блізка. Яму нічога не трэба было прыдумляць. Нязвычайны зірнуў на Ліцк так, як сам Зміцер Хведаравіч глядзеў на Слуцк і гэтыя мясціны: «Рыгор не спускаў вачэй з вакольных ніў. Яму на станцыю Ліцк, уперад таму гадоў некалькі, трапілася ездзіць вельмі часта, па тры, па чатыры разы ў тыдзень, і ўсе гэтыя месцы паабпал Ліцкага тракта былі яму досыць знаёмы і памятны. Трэба было кінуць першым узрокам вакол сябе, як тоненькі туман, зацягнуўшы памяць, раптам расплыўся, знік і ўсе дэталі знаёмага і блізкага вобраза мігам бліснулі-уваскрослі перад яго вачыма: ляскі, сірагавыя грушкі ды яблынькі, ядлоўчаныя кусцікі па межах, старыя замшалыя платы, выбытыя да чорнага выганы, рэчкі-жароўцы, мосцікі дзіраваы. Уваскросла, ажыло і, здаецца, загаманіла ім кожнае зялінкае раслін, кожным чырканнем пташкі, кожным бульканнем рачулак; ачаравала яго нейкаю незямною, салодка-казачнаю, прагнаю ласкаю, <...> уліла ў яго істоту жыўільны сок, струмень бадзэрасці».

павярну ў перавулак!» — рашыў ён і пайшоў тудам да вуліцы.

На правым ад яго баку, выязджаючы з Сілцоў, ён пакінуў, наколькі помніць, старую разваленую карчму Лейбы Бляхара, які так любіў свой куток, што не пакідаў прадаваць гарэлку пад страхам быць задушымым праваленай страхою. Насупраць Лейбавай карчмы жыў другі знаёмы яўрэй — Шолам Стрэлба, самы важны майстар-шапачнік. Як на карчме Лейбы, так і на хаце Шолама былі прывешаны шыльды, размалёваныя ўсякімі хваробамі, розных формаў і гатункаў шапкамі ў Шолама і пляшкамі ў Лейбы».

Як Кузьма Чорны мог «пісаць пра цімакаўцаў бясконца», так Цішка Гартны — пра капылян. У гэтым пераконваюць яго апавяданні, нарысы канца 20-х — пачатку 30-х гадоў мінулага стагоддзя. І ўсё ж ні ў адным іншым творы ён не дасягнуў такой праўдзівасці і пераканаўчасці ў паказе жыцця зямлякоў, як у «Бацькавай волі». Да бацькоўскага кута Рыгор Нязвычны звяртаецца і ў іншых кватрах, калі ў думках згадвае тое, што назаўсёды пакінула след у яго душы.

* * *

Цяпер — позняя восень. Зранку заімжэла, калючыя кроплі дажджу сыпанулі з нябеснага рэштата. Вецер пахпаіў апошнюю лістоту, завіхурыў яе, кідаючы то ўверх, то ўніз, не жадаючы развітвацца з ёю. І радуецца гэтай дзіўнай сваёй гульні, і адчувае аднаму яму вядомую сілу і задаволенасць у моцнасці сваёй дужасці:

*І сумна, і нудна, і вецер няе —
Асенняя песня нудой аддае...
Прыбрана у полі, і пуста вакол,
Адзежаю смутна апрануты луц.*

Толькі сонца здавацца не збіраецца. Спачатку нахмурыўшыся, а пасля смяля і больш упэўнена пасылае промні на астылую зямлю, што зачакалася ласкі. Зачараваны такой упартасцю, вецер сіцшваецца, перад гэтым яшчэ раз працаваўшы ў волю. Быццам у вялікі кулак-жменю сабраў шматкі хмар, панёс па небе, каб кінуць недзе за даліягатам, там, дзе праглядаюцца далёкія абрысы хат.

У нечым так, як было пры Цішці Гартным. Ды ён і працягвае жыць у Капылі. У раённым краязнаўчым музеі ёсць бюст яго. Устаноўлены і помнік яму. Аб нараджэнні ў колішнім мястэчку нагадвае мемарыяльная дошка на месцы хаты, у якой ён нарадзіўся.

Нядоўгі быў яго век, не стала 11 красавіка 1937 года. Аднак вечнасць у гісторыі літаратуры наканава. Ды і не трэба забываць, што ён спрыяў станаўленню беларускай дзяржаўнасці. На капыльскіх жа пагорках асаблівы сэнс набывае пытанне «Чаму я так ірвуся сюды — да гэтай прыроды?», на якое кожнаму пакаленню даваць свой адказ.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Пялёсткаў мяккіх харацтва

Да 13 лістапада ў галоўным корпусе Нацыянальнага мастацкага музея працуе выстаўка «Невядомае аб вядомым. Пра што кажуць кветкі», якую склалі творы выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва з фондаў музея, а таксама з карпаратыўнай калекцыі Белгазпрамбанка. Абазначаная тэматыка, з аднаго боку, прываблівае і інтрыгуе пэўнай легкаважнасцю, а з іншага, зусім не гаворыць аб прастаце ўспрымання шматлікіх мнагапланавых работ. Пра гэта сведчыць ужо першая частка праекта.

Музейшчыкі пад куратарствам Вікторыі Вінчанкі, старшага навуковага супрацоўніка аддзела замежнага мастацтва НММ, вырашылі адкрыць экспазіцыю іканапісам. Такі прыём, як і некаторыя іншыя, скарысталі для таго, каб у глядача склалася ўяўленне аб развіцці флорасімволікі ў розных краінах і культурах. Да таго ж устойлівае значэнне розных кветкі пачалі набываць у эпоху Сярэднявечча менавіта пад магутным уплывам царквы. Таму якраз на прыкладзе іканапісу можна і варта разважаць пра падтэксты і зашыфраваныя таемныя паслання — тое самае «невядомае аб вядомым». Аднак без неабходнай падрыхтоўкі некаторыя сэнсы так і застануцца незаўважанымі, неразгаданымі, незразумелымі. Калі не ведаць ці забыць пра тое, што, напрыклад, лілея, згодна з адным з паданняў, вырасла са слёз Евы, калі тая пакідала Эдем, і пазней гэтая кветка шанавалася як сімвал чысціні, стала ўвасабленнем бязгрэшнасці Дзевы Марыі, успрымаецца ў рэлігійным жывапісе амаль нязменнай дэталю сцэн Дабравешчання, то ці будзе добра зразумела сімвалічнае значэнне «Дабравешчання» (1761) Васіля Маркіянавіча?

(Дарэчы, унікальны выпадак у гісторыі іканапісу — ён, як правіла, быў ананімна.) З іншага боку, мастакі мінулых стагоддзяў не маглі адысці ад канона, што сёння палігаче разуменне: калі намалювана чырвоная ружа з шыпамі, то гэта сведчанне пакут Хрыста або сімвал даўгалецця, калі касач — чысціня ці матчын смутак, калі мак — недаўгавечнасць прыгажосці, смерць і забыццё, гваздзік — боская любоў ці пакуты. Бясспрэчна, колер кветак мае істотнае значэнне, ён патрабуе не меншай увагі.

Сярод цікавых экспанатаў гэтай часткі выстаўкі — «Маці Божая Юравіцкая» (1730-я), «Успенне» (другая палова XVII ст.), «Святы Антоній Падуанскі з немаўлем» (1744). Дапаўняюць іканапіс арнаты і іншыя прадметы рэлігійнага характару, аздабленыя расліннымі

арнамантамі. Усе экспанаты здольны выклікаць цікавасць любога наведвальніка: і таго, хто неабякавы да веры, і таго, хто можа ацаніць мастацкія вартасці прапанаваных твораў.

Натуральна, сакральнае значэнне кветак губляецца ў свецкім жывапісе, чаму і прысвечана другая зала выстаўкі. У гэтай сувязі адным з ключавых матываў, да якіх звярталіся мастакі на працягу некалькіх стагоддзяў, можна лічыць хуткаплыннасць жыцця. Адно з найважнейшых палочак кірунку — «Нацюрморт з кветкамі і матылькамі» (канец 1780-х — пачатак 1790-х) Ёгана Батыста Дрэхслера, аўстрыйскага мастака-фларыста. Скарыстаныя матэрыялы (паркетаванае дрэва і алей) разам з адточаным майстэрствам аўтара далі ў выніку рэалістычную выяву вазы з разнастайнымі кветкамі — як адлюстраванне багацця і разнароднасці ўсяго жывога — у атачэнні насыкомых: матылькоў (сімвал вокамгненнасці, хуткаплыннасці жыцця) і мухі (вобраз можна трактаваць як прадвесніка гніення). Важны складнік кампазіцыі — птушынае гняздо, замацаванае на паверхні ненадзеіна. Яшчэ адзін адназначны сімвал.

Побач з апісаным творам — «Мадонна ў кветках» Даніэля Сегерса. Дата стварэння не пазначана, аднак аўтар жыві у Фландрыі ў 1590—1661 гадах. У гэтым сюжэце, наадварот, бачна надзея і жыццярэаднасць, хоць тыя ж матылькі там-сям лётаюць і садзяцца на лісточкі і далікатныя пялёсткі... Карціна цалкам традыцыйная, чапляе не болей за іншыя, аднак мімаволі хочацца схіліцца перад яе даўняй гісторыяй і тым, які шлях яна прайшла да глядача XXI стагоддзя.

Увогуле, гэтая частка экспазіцыі меней выразная за іншыя: стваральнікі, відаць, імкнуліся паказаць тое, як жывапісцы розных кірункаў бачылі кветкі, таму і кідаецца ў вочы яе неаднароднасць. Сярод работ — «Кветкі і фрукты» (1839 і 1840) Івана Хруцкага, «Партрэт невядомай» (1846) Аляксандра Станкевіча, «Букет» (1890) Яўгенія Рыцона, «Партрэт Г. Ф. Сафонавай» (1911) Канстанціна Каровіна, «Жаночы партрэт» (1870-я) Канстанціна Макоўскага, а таксама, што зусім нечакана, талеркі Пабла Пікаса. Увагі глядача, пагадзіцеся, варты кожны твор, аднак, наглядзеўшыся на вывераныя кампазіцыі традыцыйналістаў, хочацца як мага даўжэй затрымацца каля карцін такіх мастакоў, як Мішэль Кікоін, Файбіш-Шрага Царфін, Пінхус Крэмень, Восіп Любіч, Яўсей Майсеенка... Натуральна, не таму, што яны болей ці меней цікавыя і змястоўныя, проста іншыя.

Наступная зала прысвечана сімволіцы кветак у беларускім народным мастацтве. Праз поспілки, дываны,

Васіль Маркіянавіч «Дабравешчанне», 1761 г.

ручнікі, кашулі, фартухі наведвальнік чытае паслання, перададзеныя нам продкамі. Іх вера ў вышэйшыя сілы, імкненне да суладдзя з прыродай, здольнасць працаваць з самымі складанымі матэрыяламі і майстэрства ўбачыць у штодзённым надзвычайнае харацтва — усё гэта выяўляецца ў геаметрыі ўзораў, уласцівай айчынамму народнаму мастацтву.

Унікальныя экспанаты — адрэстаўраваныя плакеткі невядомага майстра са Століншчыны. Цікеткі (як іх называлі ў народзе) — драўляныя дошчачкі з выявай кветак або гародніны і назвай зверху. Выкарыстоўваліся падчас продажу насення ў якасці ўпрыгажэння і рэкламы. Плакеткі зніклі з прылаўкаў, калі маляваныя выявы замянілі друкаванымі.

Апошні стрыхы выстаўкі «Невядомае аб вядомым. Пра што кажуць кветкі» — жывапіс абсалютна розных беларускіх майстроў мінулага стагоддзя (чамусьці абышліся наогул без сучаснікаў). Між іншым, гэта самая жыццесцвярдзальная частка экспазіцыі: такой колькасці спакойных фарбаў, светлых адценняў і гармоніі ў кожным мазку раней не сустракалася. Тут ні хуткаплыннасці жыцця бутонаў, ні пагрозы далікатнай прыгажосці мяккіх пялёсткаў, ні намёку на заміранне, завяданне, знікненне. Вечна балючае, таямнічае і трагічнае ў нацюрмортах і пейзажах Натана Воранава, Віталія Цвіркі, Мікалая Залознага, Раісы Кудрэвіч і іншых чужых лірыкаў знорок прыхавана. Быццам час патрабаваў надзеі, якую мастакі выявілі ў пышных, але лёгкіх букетах лясных звяночкаў, ласкава-чырных маках, квольях і мяккіх мальвах і, безумоўна, у багатым на адценні бэзе...

Дарэчы, што тычыцца прысутнасці сучасных мастакоў, — у рамках выстаўкі ў арт-кафе можна ўбачыць фотаработы з цыкла «Кругаварот» сучаснага беларускага мастака, фатографа і публіцыста Валерыя Вядрэнкі. Ён працуе ва ўсіх жанрах фатографіі, аддаючы перавагу пейзажу і метафарычным лічбавым мантажам, якія прапануе называць «фотапластыкай».

Пазнаёміўшыся з гэтай буйной выстаўкай, хочацца працягнуць. Пытанне «А што, калі б павялічыць маштаб за кошт удзелу іншых музеяў і галерэй, дадаць больш суправаджальнай інфармацыі, пабудоваць экспазіцыю з улікам перыядаў гісторыі мастацтва?» цалкам дадатковае — супрацоўнікі Нацыянальнага мастацкага музея і так зрабілі вялікую працу. Яе, на жаль, мала хто заўважыў: у сродках масавай інфармацыі, у сацыяльных сетках (у тым ліку самога музея) працягваюць моцна гучаць такія праекты, як «Жаночы род» і экспазіцыя да 135-годдзя дня нараджэння Марка Шагала.

Яўгенія ШЫЦЬКА, фота аўтара

Мішэль Кікоін «Букет кветак», каля 1920 г.

Ёган Батыст Дрэхслер «Нацюрморт з кветкамі і матылькамі», канец 1780-х — пачатак 1790-х гг.

Валяр'яна Жолтак «Нацюрморт "Святочны"», 1985 г.

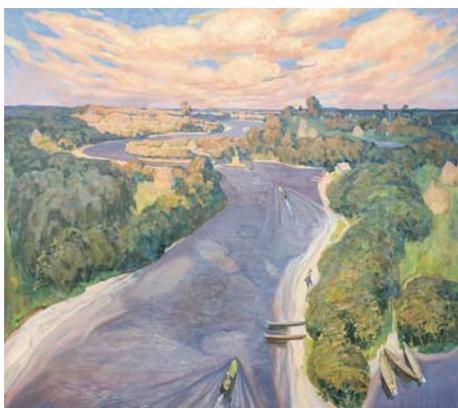
Сарочка жаночая (с. Дзятлавічы Лунінецкага р-на Брэсцкай вобл.); сарочка мужчынская (Палессе).

Шляхамі памяці і смутку

Уладзімір Уродніч нарадзіўся на хутары Лучкі каля вёскі Вялікія Арлы Столінскага раёна ў 1942 годзе. Месца з'яўлення на свет, час і падзеі, якія адбыліся на лёсе (асабістым і краіны), — усё пералічанае вельмі моцна паўплывала на творчасць мастака. Ubачыць гэта можна на выстаўцы «Берагі маіх гарызонтаў», прымаркаванай да 80-годдзя жывапісца і 50-годдзя яго творчага шляху. Экспазіцыя ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі Беларускага саюза мастакоў «Палац мастацтва» будзе працаваць да 6 лістапада.

У прасторы гэтай галерэі даўно не было такой маштабнай персанальнай выстаўкі — больш за 70 работ розных перыядаў творчасці Уладзіміра Уродніча займаюць увесь яе другі паверх. Кожная карціна, за рэдкім выключэннем, прывесчана ці тэме радзімы, ці ўспамінам аб далёкім дзяцінстве ў пасляваенныя гады, асэнсаванню таго, што адбывалася ў той поўны трагізму час.

Нягледзячы на тое, што мастак значную частку жыцця правёў не ў вёсцы, гарадскіх пейзажаў, карцін,

«Дарога майго юнацтва», 1979 г.

прывесчаных тым ці іншым вялікім населеным пунктам, сталіцы, глядач не ўбачыць (прынамсі, у дадзенай экспазіцыі). Родныя сцяжынкі,

мясіны, дзе добра ўлоўнаму лірычнаму герою знаёмы кожны куток, — асноўная крыніца сюжэтаў для Уладзіміра Уродніча. Пейзажы зольшага выкананы ў светлых спакойных тонах, пазбаўлены вельмі рэзкіх кантрастаў. Аўтара натхняюць, напрыклад, вечаровы спакой, фарбы восені, шэра-зялёная раўніна. Больш уражвае праца мастака, асабліва з колерам, у тых выпадках, дзе ён адлюстроўвае абуджэнне прыроды ці змены яе настрою («Развіталыны сезон», 2003; «Пахмурная раніца», 1988; «Спее жыта», 1974).

Характэрнай рысай многіх пейзажаў з'яўляецца яркі акцэнт — гэта, як правіла, невялікая група людзей, якая ў прасторы карціны змешчана ўдалечыні. У гэтым — і асабліва любоў аўтара да роднага Палесся, да яго шырыні ды прастору, і бездапаможнасці чалавека перад вечным і нязведаным, што называецца жыццём. Што там, за гарызонтам?

Натуральная, «біяграфіі» малой радзімы мастака ў пасляваенны перыяд прывесчана вельмі шмат, у тым ліку цыкл «Людзі Століншчыны», які склалі фігураўнаы кампазіцыі, партрэты, пейзажы. Жыццелюбоства, працавітасць палешукоў, іх звычкі і быт

«Пахмурная раніца», 1988 г.

выклікаюць у майстра захваленне, якое перарастае ў моцны імпульс да стварэння.

Памяць аб подзвігу народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны — галоўная тэма жывапісу Уладзіміра Уродніча, вынік доўгіх роздумаў чалавека, які страціў на вайне бацьку, грамадзяніна, чья краіна зведала страшную трагедыю, савецкага мастака, які і сёння не адыходзіць ад гэтай праблематыкі ў творчасці. Карціны «Бацькоўскімі маршрутамі» (1975), «Расцвітаюць яблыні» (1976), «Кветкі памяці» (1990), «Шляхамі трывогі» (1992), «Непрачытаныя лісты» (2020) — прыклад таго, якім чынам на палатне можна адлюстраваць даўні, мабыць, крыху прыглушаны боль. Творца, безумоўна, — рэаліст у жывапісе, але якраз у аўтарскіх разважаннях аб вайне, дзе ажываюць успаміны, паўстаюць цені мінулага, якія, нібы прывіды, стаяць побач з жывымі, ён крыху адыходзіць ад мастакоўскай прамалінейнасці.

Ю́генія ШЫЦЬКА

Творчасць Уладзіміра Зінкевіча — дыямент у скарбонцы айчыннага жывапісу. Майстар некалькі дзесяцігоддзяў працуе ў галіне выяўленчага мастацтва, захоўваючы вернасць выбранаму творчаму крэда. Між тым для многіх глядачоў жывапіс мастака застаецца глыбокім і загадкавым, нават неспасціжым. Туманны і паўабстрактны, нешатаслоўны і вычарпальны, ён скіроўвае да роздумаў, прапаноўвае паглыбіцца ўнутр, а не азірацца навокал, да чаго ўсе так звыклі.

Паміж лініямі і колерам

Нядаўна ў сталічнай мастацкай галерэі «АртХаос» прадставілі выстаўку Уладзіміра Зінкевіча пад назвай «Sfumato-Art». Паходжанне не зусім папулярнага тэрміна — ад італьянскага «sfumato», што значыць «прыглушыць» або «смута». Гэтая тэхніка дае выдатную магчымасць зрабіць пераходы паміж несаўважымі лініямі, колерамі, тонамі, што дапамагае стварыць эфект размытасці, які параўноўваюць з дымам, які знікае. Даследчыкі прыкмятаюць: найбольш вядомым прыльнікам гэтай тэхнікі быў Леанарда да Вінчы.

«Цішыня», 2021—2022 гг.

Такім чынам, кампазіцыя ў гэтым выпадку пазбаўляецца любых межаў у выглядзе ліній, рысак, контураў... Толькі мяккасць, толькі тонкія пераходы, якія ствараюцца з дапамогай адцення, тону. Сфумата — тэхніка, да якой Уладзімір Зінкевіч прыйшоў бы рана ці позна (эксперыменты і спробы ў гэтым кірунку рабіліся ім вельмі даўно). Мастак звык параўноўваць, змешваць рэальнасць і выдумку, яго, здаецца, ніколі не задавальняла канстатацыя факта. Аўтарскі аповед, пераказ схаваных ад усіх тэкстаў — адна з задач Уладзіміра Зінкевіча.

Туман, відавочны ці як вынік асацыяцыі, — галоўны герой аўтарскіх твораў апошніх гадоў. Яго можна параўнаць са сном, трышчэннем, ілюзіяй, марай, у рэшце рэшт. Заўсёды разбаўляе гэтае неверагоднае воблака дэталі рэальнасці — зразумелы вобраз: прадмет, аблічча, расліна... Яны нібы з'яўляюцца з суцэльнага туману на зусім кароткі час, пакідаючы глядачу месца для самых розных асацыяцый: ад зразумелых і блізкіх кожнаму да самых неверагодных.

На адкрыцці выстаўкі творца адзначыў: «Я заўсёды памятаю словы мудрага японца, які сказаў: "Хочаць пацуць шум ветру — адкрыцце хаця б фіранку для гэтага". Для мяне вельмі важна, што сёння цішыня, вечер, спакой, пацуці нараджаюць тое, што называецца сфумата. Сфумата — не прыём, а вельмі моцнае ўнутранае жаданне любіць навакольны свет, захапляцца ім і адчуваць сябе шчаслівым там, дзе жывеш».

Сувязь чалавека з усім жывым, з тым, што акружае, — моцны матыў творчасці Уладзіміра Зінкевіча. Аднак нельга не заўважыць, што работам вялікай колькасці сталых і маладых мастакоў, у тым ліку беларускіх, ён уласцівы. Тут пытанне стаіць толькі за ўваабленнем. Так, Аляксандр Зінкевіч заўсёды імкнуўся да арыгінальнасці пабудовы кампазіцыі, шматграннасці мастацкага вобраза, развіцця мовы сімвалізму. Здаецца, не чужая яму і інтрыга, якую часам даволі складана стварыць, не здраўзішы самому сабе.

Выстаўка «Sfumato-Art» прадоўжыцца да 13 лістапада. Нагадваем, што ўваход у галерэю «АртХаос» свабодны.

Ю́генія ШЫЦЬКА

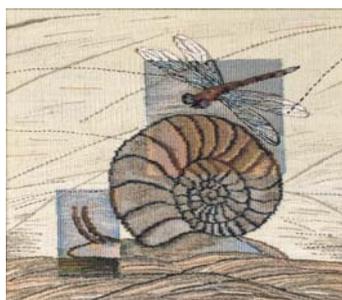
З'яднанасць творчых сіл

Выстаўка «Карункавая гісторыя» творчага тандэму Геннадзя і Святланы Вяль працуе ў галерэі «Атрыум» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Брэсцкі мастак прадставілі экслібрысы, графіку, выцінанкі і габелены. Большасць даволі розных работ вельмі цесна звязана з літаратурнай, культурнай і нацыянальнымі традыцыямі. Ubачыць творы можна да 15 лістапада.

Член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, дырэктар Брэсцкай дзіцячай школы выяўленчых мастацтваў імя А. А. Алонцава Святлана Вяль займаецца ручным мастацкім ткацтвам і выцінанкай. Яе работы часта аздабляюць выстаўкі, на якіх прадстаўляюць народную творчасць. На працягу многіх гадоў мастачка спрабавала розныя тэхнікі, эксперыментавала з усялякімі арнаментамі, аднак усё роўна вярнулася да свайго стылю, якому ўласцівы зварот да беларускага ўзора, карункавыя акенцы,

Генадзь Вяль «E. L. G. V.», 2022 г.

Святлана Вяль

«Палёт закаханай страказы», 2021 г.

рамачкі, вітражная шматколеранасць. Як правіла, работы мастачкі даволі вялікія і аб'ёмныя.

Галоўнымі героямі сталі кветкі, птушкі, анёлы — своеасаблівыя жыхары ўласнага райскага саду Святланы Вяль. Яе выцінанка ў меры яркая, выбраныя колеры, як кажуць, хваляць адзін аднаго. Між тым асноўная характарыстыка выразкі з паперы гэтага аўтара — шчыльнасць малюнка без абіяжарвання. Нішто не перашкаджае арнаменту быць выразным і прыкметным. Габелен Святланы Вяль вельмі адрозніваецца ад яе выцінанкі: манерай апавядання, настроем, натуральна, самай кампазіцыяй. Больш стрыманыя, меланхалічныя, прасякнутыя ледзь улоўным смуткам, гэтыя работы ўспрымаюцца нечым дастаткова іншаземным, халодным.

Ю́генія ШЫЦЬКА

У сваіх дзённіках Святлана Данілюк пісала: «Які Мінск прыгожы горад. Як радасна сюды вяртацца!» Па нацыянальнасці ўкраінка, яна прынесла сваім голасам славу Вялікаму тэатру Беларусі і заўсёды была верная нашай краіне, куды б ні прывялі яе сцежкі жыцця.

Святлана Піліпаўна нарадзілася 25 верасня 1939 года ў Кіеве. Падчас Вялікай Айчыннай вайны бацька, Піліп Данілюк, быў мабілізаваны і дадому ўжо не вярнуўся. Святлану выхоўвала маці.

Адвучылася ў сямігодцы, паступіла ў Кіеўскі кінатэхнікум на аддзяленне абсталявання і эксплуатацыі кінаўстаноў, дзе была самай актыўнай удзельніцай самадзейнай студыі. Па ўспамінах опернай спявачкі, выбрала гэтую навучную ўстанову, таму што ў назве было слова «кіно».

Святлана Данілюк.

У 1963 годзе Святлана Данілюк скончыла Кіеўскую кансерваторыю па класе спеваў пад кіраўніцтвам вядомай савецкай і ўкраінскай опернай спявачкі Зоі Міхайлаўны Гайдай, якая адзначала прыродныя здольнасці дзяўчыны. Вядомы педагог мела складанасці з вызначэннем дыяпазону голасу — выбар стаяў паміж сапрапа і мецца-сапрапа.

Пасля заканчэння кансерваторыі артыстка не пайшла працаваць у Акадэмічны тэатр оперы і балета УССР у Кіеве, а па запрашэнні дырыжора Барыса Афанасьева стала салісткай Пермскага акадэмічнага тэатра оперы і балета імя П. І. Чайкоўскага.

Падчас працы ў Пермі ў 1965 годзе была ўдастоена другой прэміі на III Усеаюзным конкурсе вакалістаў імя Глінкі ў Маскве.

Упершыню ў Беларусь Святлана Данілюк прыехала восенню 1965 года. Па запрашэнні вядомай спявачкі Ларысы Александроўскай салістка Пермскага тэатра дэбютавала ў Мінску. На сцэне Беларускага тэатра опера і балета артыстка выканала партыю Кармэн у оперы Ж. Бізэ. Высокая, станістая, з непаўторнай знешнасцю, яна пакарыла глядачоў сваім унікальным голасам.

Пераезд у сталіцу БССР тады так і не адбыўся. Неабходна было дачакацца сканчэння трохгадовага тэрміну — размеркавання. Толькі праз год Святлана Данілюк атрымала дазвол перайсці ў мінскую оперную трупу, дзе пазней стане сапраўднай зоркай оперы.

«Эпоха Святланы Данілюк» — так назвала народная артыстка Беларусі Наталля Гайда перыяд працы спявачкі ў Беларускам тэатры оперы і балета.

Гэтая эпоха распачалася ў 1966 годзе і цягнулася два дзесяцігоддзі. Святлана Данілюк выступала практычна ва ўсіх вядучых партыях мецца-сапрапавага рэпертуару: Кармэн (Кармэн Ж. Бізэ), Амнерыс, Азучэны, Эбаль («Аіда»), «Трубадур», «Дон Карлас» Дж. Вердзі, Разіны («Севільскі цырульнік» Дж. Расіні), Сантуцы («Сельскі гонар» П. Масканы), Артруды («Лоэнгрын» Р. Вагнера), Любашы («Царская нявеста» Н. Рымскага-Корсакава), Марыны Мінішак, Марфы («Барыс Годуноў», «Хаваншчына» М. Мусаргскага), Канчакоўны («Князь Ігар» А. Барадзіна).

У нацыянальным рэпертуары яна стварыла цудоўныя па сваёй глыбіні вобразы Алесі («Алеся» Я. Цікоцкага), Веранікі («Зорка Венера» Ю. Семянякі), Любікі («Сівая легенда» Д. Смольскага).

«Мае ролі — мае спадарожнікі, мае сябры, мае любімыя. Усё творчае жыццё яны са мной. І не толькі я ўплывала на іх, ствараючы на сцэне і афарбоўваючы фарбамі сваёй душы, але і яны ўсё жыццё ўплывалі на мяне — якія больш, а якія менш. Гэта выканання мною Кармэн, Любаша, Амнерыс і Эбаль. Усе гэтыя трагічныя герані шмат прывінеслі ў мой унутраны свет і, безумоўна, пакінулі след у майёй душы!» — не хавала пачуццяў Святлана Данілюк.

Кадр з фільма «Святлана Данілюк».

Таленавітая артыстка шмат гастролявала па СССР. Голас беларускай дзівы прагучаў у Кіеве, Пярмі, Рызе, Ерванне і ў спектаклях маскоўскага Вялікага тэатра СССР. Запрашэнні прыходзілі і ад замежных оперных тэатраў (Балгарыя, Венгрыя, Польшча, Францыя). У Маскве запісала тры дыскі-гіганты на фірме «Мелодыя».

Дзякуючы сваім надзвычайным здольнасцям, артыстызму і яскравай вобразу ў 1972—1973 гадах спявачка была запрошана на стажыроўку ў самы прэстыжны тэатр свету «Ла Скала». У Мілане беларуская прыма асвойвала ўсю глыбіню опернага мастацтва пад кіраўніцтвам Маргарыты Кароза, адной з найвядомейшых оперных спявачак свайго часу.

У дзённікавых запісах Святлана Данілюк занатвала: «Тое, што адштурхоўвала ў тэатры бугафорскай штучнасцю, у Мілане прыцягвала натуральнасцю. Нібыта я апынулася сярод герояў, лёс якіх столькі разоў пражывала на сцэне. Тут хочацца спяваць».

Казачная вандроўка ў сэрца сусветнай оперы пакінула след у душы спявачкі. Новы досвед, знаёмствы і музыка падаравалі новы імпульс творчасці дзівы. Вярнуўшыся ў Мінск, прыма раскрыла новыя грані свайго таленту перад публікай.

Яскравая і непахісная, артыстка была нонканфармісткай і заўсёды абірала сваю дарогу. У сярэдзіне 1980-х гэта прывяло да канфлікту з тэатральным кіраўніцтвам.

PRIMA DONNA

Праз рэзкую нязгоду з рэпертуарнай і паста новачнай палітыкай Беларускага тэатра оперы і балета Святлана Данілюк прыняла рашэнне пакінуць сцэну, на якой яе голас гучаў 20 гадоў.

У 1986 годзе перайшла ў Беларускаю дзяржаўную філармонію, дзе і працавала да апошніх дзён салісткай.

Разнастайны канцэртны рэпертуар Святланы Данілюк уключаў творы рускіх, беларускіх, украінскіх, заходнеўрапейскіх кампазітараў, романсы, якія яна вельмі любіла і сваім выкананнем ператварала ў сапраўдныя монаспектаклі.

Выступала з камернымі праграмамі, выконвала альтовыя партыі ў буйных вакальна-сімфанічных творах («Страсці па Мацвею» І. С. Баха, 9-я сімфонія Л. Бетховена, Рэквіем Дж. Вердзі, «Stabat Mater» Дж. Пэргалезі, «Аляксандр Неўскі» С. С. Пракоф'ева і інш.).

Фота Яны Цэгла.

Выстаўка ў Вялікім тэатры.

Беларуская публіка заўсёды прыязна сустракала спявачку. Усенародная любоў адлюстроўвалася і ва ўзнагародах, якія атрымала Святлана Данілюк. Так, усяго праз два гады пасля пераезду ў Мінск, у 1968 годзе, ёй было прысвоена званне заслужанай артысткі Беларускай ССР. Яшчэ праз тры гады, у 1971-м, салістка Беларускага тэатра оперы і балета стала народнай артысткай Беларускай ССР.

У 1977 годзе спявачка атрымала званне, аб якім марыла яшчэ падчас вучобы ў Кіеўскай кансерваторыі, — «Народная артыстка СССР». За сабытны ўклад у развіццё беларускай оперы і шматгадовую плённую працу ў 1999 годзе Святлана Данілюк узнагароджана медалём Францыска Скарыны.

У 2022 годзе Вялікі тэатр Беларусі ўшанаваў памяць вядомай спявачкі дзякуючы салістцы тэатра Аксане Волкавай і сыну опернай дзівы Максіму Федасееву.

«PRIMA DONNA» — праект заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Аксаны Волкавай з цыкла «Зоркі Вялікага тэатра Беларусі», прысвечаны ўшанаванню памяці Святланы Данілюк. Нехарактэрны для опернага тэатра фармат быў прадстаўлены публіцы 28 кастрычніка.

У першай частцы вечара глядачы мелі магчымасць убачыць дакументальны фільм «Святлана Данілюк», створаны ў 2021 годзе на студыі «Летапіс» Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм». Багаты на перыпетэіі творчы і жыццёвы лёс Святланы Данілюк паўстаў у стужцы ў самых розных ракурсах, якія часта змяняюцца: як пры яркім святле тэатральных праэктараў і сафітаў, так і пры камерным, амаль інтымным асвятленні схаванага ад усіх свету яе думак і пачуццяў.

І на сцэне, і ў жыцці Святлане Данілюк выпадаў шанц сыграць мноства самых розных роляў: ад «каралевы» да «простай настаўніцы». У фільме здымаліся зорка сусветнай опернай сцэны Марыя Гулегіна, народныя артысты СССР Тамара Сіняўская і Уладзіслаў П'яўко, народныя артысты Беларусі Аляксандр Анісімаў, Ніна Ламановіч, Наталля Гайда, Наталля Руднева, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Маргарыта Ізворска-Елізар'ева і іншыя. Аповед вядзеца ад імя сына спявачкі і адначасова рэжысёра Максіма Федасеева.

Святлана Данілюк і Віктар Федасееў пазнаёміліся ў Кіеве напярэдадні яе пераезду ў Перм. Толькі ў Мінску маладыя людзі змаглі пабрацца шлюбам. У сталіцы Беларусі і нарадзіўся сын спявачкі.

У другім аддзяленні на сцэну тэатра выйшлі зоркі Беларускай оперы: Анастасія Масквіна, Аксана Волкава, Марыя Галкіна, Таццяна Гаўрылава, Марына Ліхашэрт, Уладзімір Промаў, Станіслаў Трыфанаў, Андрэй Валенцін, Дзмітрый Шабеца, Аляксандр Міхнук. Спевакі выконвалі романсы П. Чайкоўскага і С. Рахманінава. За раялем была ўладальніца медаля Францыска Скарыны Юлія Шчарбакова.

У фее тэатра працягвае работу выстаўка, прысвечаная памяці Святланы Данілюк, дзе можна убачыць фатаграфіі спявачкі і касцюмы да знакавых спектакляў опернай дзівы.

Уладальніца прыгожага моцнага голасу, непаўторнай яскравай знешнасці, Святлана Данілюк стала легендай беларускай оперы і заняла сваё пачэснае месца ў пантэоне славытых артыстаў Беларусі.

Неймаверныя фігуры анімацыі

Папярэдні нумар газеты адкрыўся інфармацыяй аб завяршэнні XXV Міжнароднага фестывалю анімацыйных фільмаў «Анімаёўка» ў горадзе Магілёве. Сёння распавядаем пра яго пераможцаў, чые імёны былі абвешчаны падчас цырымоніі закрыцця ў магілёўскім кінатэатры «Радзіма». Па выніках галасавання журы ўладальнікамі хрустальных алоўкаў сталі два дзясяткі аўтараў, якія прадставілі творы ў дзвюх конкурсных праграмах (анімацыйных фільмаў і дзіцячай анімацыйнай творчасці). Апроч таго, дыпламамі адзначылі ўдзельнікаў традыцыйнага конкурсу дзіцячай выяўленчай і дэкаратыўна-прыкладной творчасці.

Гран-пры фестывалю далася рэжысёры фільма «263 ночы» Ірыне Тарасавай. Амаль 30-хвілінная стужка, створаная на Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм» у капрадукцыі з Расіяй і Ізраілем, пераказвае рэальную гісторыю некалькіх яўрэйскіх сем'яў, якія перад страхам быць знішчанымі падчас бязлітасных пагромаў у Мінскім гета апынуліся ў сховішчы, выкапаным ім пад печу. Там, у цемры і голадзе, пакутнікам давялося правесці 263 знясілавальныя ночы адно да самага прыходу Чырвонай Арміі. Пасля вызвалення Мінска з 26 «в'язняў» падземнай турмы святло пабачыла толькі палова.

Мультифільм «263 ночы» стаў першапраходцам на ніве айчыннай дакументальнай анімацыі. Аповед выдзедца ад асобы аднаго з самых малодшых герояў — Яфіма Гімелыштэйна. Яго гісторыя была пакладзена ў аснову аднайменнай кнігі Барыса Герстэна, якой і натхніліся стваральнікі стужкі. Зробленая ў змяшанай тэхніцы з прымяненнем метадаў перакладкі і камп'ютарнай анімацыі, з ігравымі ўстаўкамі і ўкрапінамі хронікі, карціна ўводзіць у гісторыю беларускага

кіно і як першы мультифільм пра Халакост. Дарэчы, як сцвярджаецца, Яфім Гімелыштэйн дажыў да яго прэм'еры.

Акрамя Гран-пры, работа была ўганаравана як «Найлепшы беларускі анімацыйны фільм». Зрэшты, за перамогу ў асноўным конкурсе змагаліся творцы яшчэ з 19 краін свету. На суд глядачоў прадставілі 48 стужак. «Найлепшым анімацыйным фільмам для дарослых» названа экстравагантная «Ванлаў» рэжысёры Варвары Якаўлевай, «Найлепшым эксперыментальным анімацыйным фільмам» — «Ля гары, на гары, з гары» Ганны Кадыковай, а ўзнагароду за «Найлепшае выяўленчае расшэнне» забрала Аляксандра Крывалуцкага з карцінай «Сустрэча». Усе работы расійскія.

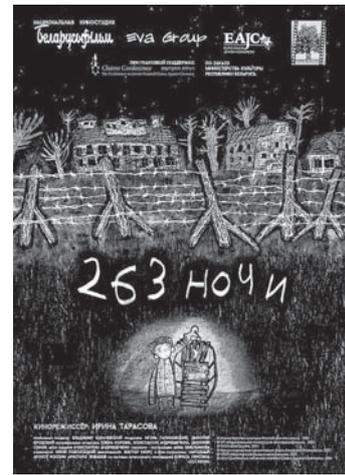
«Найлепшы сцэнарый», па меркаванні журы, у швейцарскай «Запісній кніжцы Дарвіна» сталага майстра Жоржа Швігбеля, а «Найлепшая рэжысура» ў «Камілы» бельгіяца Эрыка Ледзюна. У сваю чаргу «Найлепшае гукавое расшэнне» — Вінсента Патара і Стэфана Аб'е, аўтараў фільма «Горад Паніка: летнія вакацыі» (Бельгія, Францыя, Швейцарыя). «Найлепшым дэбютам» фестывалю

прызнана «Вандроўка з маім бацькам» ізраільскага рэжысёра Мору Ісраэля, «Найлепшай анімацыяй для дзіцей» — карціна «Самы страшны» Паўла Нікіфарова з Расіі, а «Найлепшым грамадзянска-патрыятычным фільмам» стала стужка «Неймаверныя фігуры і іншыя гісторыі» палачкі Марты Паек.

Асобна варта згадаць студэнцкія анімацыйныя работы. Найлепшай сярод іх члены журы палічылі стужку «Апноэ» Аляксандры Конанавай, створаную на расійскай студыі «ШАР». Да творчасці гэтага аб'яднання, чые ўдзельнікі вылучаюцца надзвычайнымі смеласцю і нетрывальнасцю поглядаў, раім прыгледзецца асабліва. У рэшце рэшт на яго рэхунку ажно чатыры хрустальныя алоўкі сёлётнага фестывалю.

У той жа час у конкурсе дзіцячай анімацыйнай творчасці найбольш вызначыліся беларускія аўтары, наймалодшыя з якіх — шасцігадовы Даніл Дзьячкоў і Платон Намдакаў — атрымалі «Малыя хрустальныя алоўкі» як «Самыя юныя стваральнікі мультифільма» за стужку «Муха-чысцёха», заснаваную на аднайменным вершы Барыса Захадра. «Найлепшым анімацыйным фільмам» у конкурсе прызнана работа «Раз марознаю зімой...», створаная выхаванцамі арт-студыі пры Гомельскім абласным Палацы творчасці дзіцей і моладзі. Установа прывезла для ўдзелу ў конкурсе і «Найлепшы беларускі анімацыйны фільм» — «Восень».

«Самы добры анімацыйны фільм» таксама з Гомеля — ім стала «Каляровая

казачная гісторыя» ад навучэнцаў гомельскай сярэдняй школы № 17. Званне ж «Самага пазнавальнага мультифільма», па меркаванні журы, належыць расійскаму твору «Году жураўля прысвячаецца». Астатнія ўзнагароды ў конкурсе размеркавалі наступным чынам: «Найлепшы сцэнарый» — «Скнары» (рэж. Мацвей Пясецкі, Беларусь), «Найлепшае гукавое расшэнне» — «Сіла адзінства» (рэж. Дыя М, Індыя), «Найлепшы грамадзянска-патрыятычны фільм» — «Ой, Мішка!..» (рэж. Яна Анцыферова, Расія), «Найлепшы мастак анімацыйнага фільма» — «Падаўнак для пачвары» (студыя «Мультигарох», Расія).

Каміла НАВІНКІНА

Магічнае і рэальнае

Фестываль лацінаамерыканскай культуры ўпершыню адбыўся ў Мінску. Асноўнай пляцоўкай стала мастацкая галерэя «Універсітэт культуры», дзе прайшла выстаўка «Палітра колераў Лацінскай Амерыкі».

Лацінаамерыканскія краіны ўспрымаюцца як нешта вельмі далёкае, крыху нязвыклае, але, безумоўна, прывабнае. Яркія, энергічныя, сонечныя — быццам кожны дзень там свята. У творах Г. Г. Маркеса, Х. Л. Борхеса ці іншых лацінаамерыканскіх аўтараў гэтыя культуры паўстаюць магічнымі, загадкавымі. Фестываль дазволіў наблізіцца да адмысловых традыцый, паспрабаваць зразумець людзей гэтай зямлі праз творчасць. На форуме былі прадстаўлены Венесуэла, Куба, Бразілія, Дамініканская Рэспубліка, Нікарагуа, Эквадор. Арганізацыйнай займаліся пасольствы гэтых краін.

Наведвальнікам прапанавалі насычаную праграму. Акрамя выстаўкі, на Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм» прайшлі паказы лацінаамерыканскага кіно: ад рамантычных камедый да дакументальных фільмаў пра значныя асобы гэтых краін і традыцыі карэнных народаў. Таксама праводзіліся лекцыі аб фальклору, нацыянальных святах і танцах, майстар-класы і паэтычны вечар.

Экспазіцыя выстаўкі «Палітра колераў Лацінскай Амерыкі» складалася з карцін мастакоў Эквадора і Кубы, фатаграфій, якія адлюстроўваюць культуру і прыродныя славутасці краін, традыцыйныя рамесны. У наведвальнікаў была магчымасць пазнаёміцца з нацыянальнымі асаблівасцямі лацінаамерыканскіх народаў: іх гісторыяй, бытам, традыцыямі, якія захаваліся нават праз стагоддзі еўрапейскай каланізацыі. Таксама былі прадстаўлены найлепшыя работы, якія ўдзельнічалі ў конкурсе «Паэзія праз малюнак» для вучняў устаноў адукацыі Мінска.

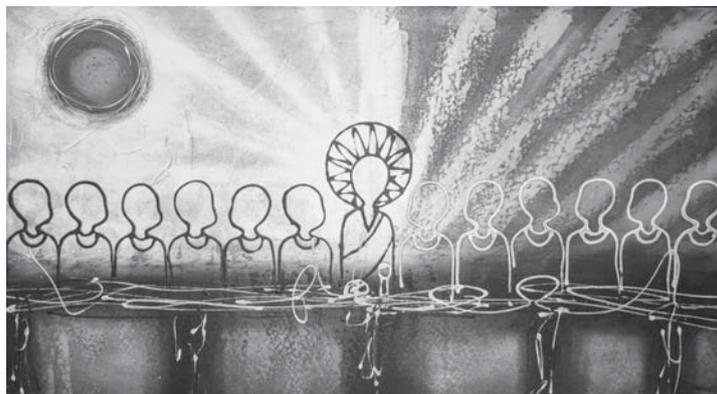
У подпісах найчасцей сустракалася імя Эдвіна Андраэ — мастака з Эквадора. Адрозніваўся з парога прыцягнулі яго карціны з адной і той жа назвай «Тайная вясчэра». Папулярны сюжэт у сусветным мастацтве. Але ва ўвасабленні лаціна-

амерыканскага творцы ён успрымаецца па-іншаму. Дарэчы, амаль усе карціны выставачнага праекта даволі абстрактныя. Кожная патрабуе работы пачуццяў, эмоцый. Калі падыходзіць да разгадкі рацыянальна — нічога не атрымаецца. Вобраз, на першы погляд зразумелы, — зусім не тое, чым здаецца.

«Тайныя вясчэры» Э. Андраэ розныя. Кампазіцыя ўзята класічная, але ніводная фігура не прапісана выразна. Сілуэты без твару: на адной карціне пазначана адзенне, характэрнае для традыцыйнай выявы, на другой — толькі сілуэты

на адсутнасць жыхароў, горад выглядае жывым, але па-іншаму. Быццам рэальнасць пераходзіць у сусвет за межамі чалавечага і наадварот.

Гістарычнае мінулае Э. Андраэ адлюстравана ў карціне «Дакалумбава эпоха», культурныя асаблівасці Эквадора — у работах «Самабытнасць перасяленцаў», «Свята 2», «Народы Анд», «Нашы святы». Трэба адзначыць, што святы выглядаюць зусім не так, як іх звычайна паказваюць. Безумоўна, ёсць пэўны адбітак радасці, каляровага шчасця, але ў творчасці лацінаамерыканскага мастака

Эдвін Андраэ «Тайная вясчэра».

святых. Дарэчы, на адной рабоце адразу заўважны Іуда, аддзелены ад астатніх. На другой ён разам з усімі. Колеравыя гамы таксама неподобныя. Тая, дзе свеціць чырвонае сонца, — гэта ўмоўна лацінаамерыканская «Тайная вясчэра». Не еўрапейскі вобраз, створаны Да Вінчы, а нешта іншае.

Увогуле, на карцінах часта сустракаўся вобраз горада Кіто — сталіцы Эквадора. Буіны цэнтр гэтай краіны адлюстраваны ў рабоце «Каланіяльны Кіто», а таксама ў сюжэтах мастакоў Хорхе Іраісака, Хуана Вісэнта Гансалеса. Горад нібыта паўстае з нейкага сну. Няма людзей — толькі дамы, якія амаль наваляюцца адзін на аднаго. Нешта цэлае, непарыўнае. І, нягледзячы

яны падобны да рытуалу. Фігуры людзей нагадваюць цені, прывіды. І ўсе ідуць далёк, з-за гарызонту. Да тэматыкі нявызначанасці можна аднесці і работу «Дрэва жыцця».

Увагу прывабліваў трыпціх Тэа Мансалва. Незвычайныя работы Невы Камача «Нетры» і «Хваляванне мора». У многіх лацінаамерыканскіх мастакоў, з якімі знаёміла экспазіцыя, прасочваецца агульная абстрактная манера. Не ўсе адкрываюцца адразу — іншыя менталіст, культурны і гістарычны шлях. Але мастацтва разбурае маўленчы бар'ер, размаўляе вобразамі, якія могуць ускальхнуць унутраны свет. Знаёмае, агульнае для ўсіх людзей.

Другая зала адлюстроўвала асаблівасці культуры, а менавіта яе разнастайнасць. Кожны стэнд прадстаўляў адну з лацінаамерыканскіх краін. Наведвальнікам прапанавалася пазнаёміцца з нацыянальнымі святамі, звычкамі, рамествамі. Частку выстаўкі складалі фотаздымкі лацінаамерыканскай прыроды.

Гісторыя Лацінскай Амерыкі складаная: падчас іспанскай каланізацыі знішчаліся карэнныя народы. Увогуле, гэтая зямля прываблівала заваёўнікаў сваімі багатымі рэсурсамі: золатам, алмазамі. Большасць насельніцтва забілі ці зрабілі рабамі. І на працягу доўгага перыяду яны знаходзіліся ў дыскрымінацыі, непрыйняці толькі таму, што іх лад і ўспрымманне жыцця адрозніваліся ад «агульнапрынятага», «правільнага». Але лацінаамерыканскай культуры, нягледзячы на выпрабаванні, удалося захаваць непаўторнасць, якую спрабавалі знішчыць.

Гэта паказваў стэнд, прысвечаны традыцыям Нікарагуа. Сярод экспанатаў — невялікія статуэткі — персанажы танцавальнай камедыі «Эль-Гуэгуэнсе, ці Маю Ратон». Яшчэ ў XVII стагоддзі, калі панавала іспанская ўлада, вуліца невялікага нікарагуанскага каланіяльнага горада ператварылася ў тэатральную сцэну. Індзейцы і мецсы, якія складалі большасць насельніцтва, у творчай форме паказвалі сваё непрыйняццё Іспаніі. Назва «Эль-Гуэгуэнсе» паходзіць ад імя каралеўнага героя, а само слова на мове карэннага народа Нікарагуа значыць «стары, мудры». Усяго ўдзельнічаюць 14 персанажаў. Танцавальная камедыя стала сімвалам пратэсту, нацыянальнай ідэнтычнасці Нікарагуа. Зараз яна ўваходзіць у спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Фестываль стварыў агульную прастору, дзе адзін другога можа зразумець. І для гэтага неабавязкова ведаць іншую мову, нават інтэрнацыянальную англійскую. Дыялог адбываецца не з дапамогай слоў, а праз мастацтва. Культура пераадоўвае складанасці. Бо яе мова — пачуцці.

Арына ПРАНКІВА

Простыя рэчы

Цяпер шмат гавораць, што падзеі чалавечага жыцця другасныя, яны адбываюцца як вынік мыслення, вось чаму найперш істотныя такія рэчы, як экалогія душы, умненне думаць пазітыўна, не падавацца распачы і паніцы, што б ні здаралася, не апускаць рукі. Сённяшняя суразмоўца — Ірына Бурак, аўтар кніг «Спяшайцеся рабіць добро» (2021) і «Афіцэрскія жонкі» (2022), журналіст, пастаянны аўтар выдання «Белорусская военная газета. Во Славу Родины» — распавядае пра тое, што змяніла яе жыццё на «да» і «пасля», пра няпростае выпрабаванне, праз якое яна прайшла і якое паўплывала на лёс і характар.

— Для вас захворванне стала своеасаблівым урокам? Раскажыце, з чым сутыкнуліся.

— Доўгі час усё ішло звычайным чынам: штораціны ты, збіраючыся на працу, глядзіш на сябе ў люстра, прыбіраеш і ўпэўнены, што заўтра і паслязаўтра будзе яшчэ лепей... Я ж аднойчы падышла да люстэрка і зразумела: нешта на маім твары не так... Паспяшалася да доктара, дзе нечакана для мяне выявілі анкалагічнае захворванне, высоказлаякасную пухліну — яна пачынала ўжо рабіцца заўважнай. Раней ж ставілася да розных балёнчыкаў, як большасць: пакуль не прыцісне, не лічыла патрэбным наведваць доктара, бо вечна няма калі: сям'я, любімая праца, камандзіроўкі...

А тады мяне адразу паклалі на аперацыйны стол, чакаць было нельга.

Той і наступны год выпалі з майго жыцця, хаця я працягвала друкавацца ў сваёй газеце: мне гэта было патрэбна, каб не застацца на балёнчыным ложку назаўжды. Калі разумееш, што заўтрашня раціна можа не быць такой, як звычайна, стараешся паспець больш.

У мяне ёсць невялікае апавяданне — «Два крокі да шчаслівага заўтра», дзе я апісала, што адчувае чалавек, які трапіў у сур'езную сітуацыю. Так, маімі таварышамі па няшчасці былі самыя розныя людзі, не ўсе з іх ачунялі. Перад аперацыяй давялося падпісаць паперу, якую можна параўнаць хіба з прусудам. Там значылася: няма гарантыі, што аперацыя прынясе

станоўчы вынік. Табе даюць надзею, але не гарантуюць...

Так, хвароба стала выпрабаваннем. Для чалавека з анказахворваннем вельмі важныя вера і падтрымка. Мяне падтрымалі дачка, сын, муж, калегі па працы... У дзень, калі мне споўнілася 55 гадоў, да мяне прыехалі ўсёй рэдакцыяй і пакінулі пад акном 55 ружовых руж. Гэта быў стымул: трэба змагацца, трэба паправіцца!

А тады, у аддзяленні інтэнсіўных метадаў хіміятэрапіі, мы былі літаральна прывязаны да ложка — мелі магчымыя толькі зрабіць два крокі да ўмывальніка і не болей. Калі камусьці рабілася кепска, выклікалі рэанімацыйную бригаду, адкачвалі. Потым — зноў хімія...

Але дактары, родныя і сябры дапамаглі мне выйсці з вельмі цяжкага псіхалагічнага стану. Я вырашыла, што павіна напісаць кнігу пра тых, хто выратавае людзей. Гэтая мара прыдавала неймаверную сілу.

— 3 балёнчыны вы выйшлі, маючы ўнікальны досвед...

— Калі вярнулася, у мяне пыталіся: чаму вы заўжды ўсміхаецеся? А таму, што хачу пастаянна радавацца жыццю... Іншым чалавекам я не стала, але ў маім характары з'явілася больш веры ў сябе, у людзей, якія побач. І жаданне ніколі не спыняцца, заўжды ісці наперад, каб паспець зрабіць добрае: не толькі для сябе і сваёй сям'і, але і для іншых, аддаць часцінку сябе.

У выздараўленні вялікую ролю адыгрывае чалавечы фактар. Нават асуджаны на смерць можа ацаліцца, калі верыць у сваёго доктара. Праўда, каб верыць, патрэбна сіла. А сілу даюць людзі, якія табе не здраджваюць...

Тое, што са мной адбылося ў бальнічных сценах, дапамагло зразумець, для чаго ў чалавеку жыве вера. У газеце, дзе працую, з'явілася сумесная з 432-м ордэна Чырвонай Зоркі Галоўным ваенным клінічным медыцынскім цэнтрам Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь рубрыка «Здраўяя жэлаем», дзе дактары распавядаюць пра тое, як не трапіць у кепскія сітуацыі, аб прафілактычных мерах і здаровым ладзе жыцця.

— Пераадолеўшы праблемы немалога маштабу, як вы ставіцеся да тых цяжкасцей, з якімі ў той ці іншай меры сутыкаюцца ўсе?

— Не трэба з любой праблемы, якога маштабу яна б ні была, будаваць кітайскую сцяну вышэй за галаву. Любую нестандартную сітуацыю, цяжкасць, складанасць лепей успрымаць пазітыўна: гэты пазітыў і дапаможа ўсё вырашыць.

Калі б я не прайшла праз боль і адчай, калі б лёс не падкінуў мне выпрабаванне цяжкай хваробай, то ніколі б не змагла даведацца, што трэба верыць у добро, што побач са мною па жыцці ішлі сапраўдныя сябры, калегі, якія разумелі боль іншага; што сям'я — найдаражэйшае, што можа быць у жыцці кожнага. І, магчыма, я б не напісала дзве кніжкі пра людзей, якіх сустрала ў жыцці, у маёй прафесіі. Не нарадзіліся б вершы, апавяданні пра любоў, вернасць і сяброўства.

У сённяшняй спустошанай абыякавасці ўсё ж галоўным застаецца твая асабістая неабыякавасць да свайго лёсу, да лёсу роднага табе чалавека, вера ў сябе. Ты чалавек са сваім пакліканнем, часцінка Сусвету, толькі ты здолееш ажыццявіць сваю мару.

Гутарыла Таша ШПАКОЎСКАЯ

звартная сувязь

Вечары з дзядзькам Якубам

У рамках блока ранішніх праграм «У рытме дня» на канале «Культура» Беларускага радыё выходзяць праекты «Адным штырхом» з вершамі беларускіх аўтараў, а таксама «Ранішні серыял», дзе гучыць дэтэктыў Нікалае Штэфанеску «Доўгае лета».

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і анонсам штогтыднёвіка «ЛіМ».

Праграма «Літаратурная анталогія» прапануе старонкі аповесці Івана Шамякіна «Палеская мадонна». У «Радыебібліятэцы» гучыць паэма Якуба Коласа «Новая зямля» (да 140-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі). Апавяданні чакаюць слухачоў у праекце «Літаратурныя гісторыі» ў вячэрнім эфіры выхадных.

Для аматараў паэзіі ў перадачы «Прачулым радком» у суботу і нядзелю прагучаць вершы паэта Анатоля Вярыцкага.

Змест перадачы «Радыегэтар плюс» у выхадныя складуць радыепастаноўка «Дрыгва» паводле аднайменнай аповесці Якуба Коласа і радыекампазіцыя «Дзяцінства

час» паводле аповесці Сцяпана Александровіча «Ад роднай зямлі» з урыўкамі паэмы Якуба Коласа «Новая зямля».

Юным прыхільнікам мастацкага вяшчання канал «Культура» прапануе з панядзелка да пятніцы чытанні ў межах праекта «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя». У гэтыя дні гучыць казка Наталлі Бучынскай «Прынцэса Алівія і «жабіны вочкі»». У суботу і нядзелю ў перадачы «Дзіцячы радыегэтар» выйдзюць радыепастаноўка «Партфель для Насцэчкі» паводле апавядання Івана Сабілы і інсцэніраваная казка Уладзіміра Ягоўдзіка «Дзівосныя прыгоды зайца Лёкі». Штоўвечар у 21.00 для маленькіх гучыць «Вячэрняя казка».

У нядзелю і чацвер увазе слухачоў — праект Навума Гальперовіча «Развагі пра літаратуру». Радыеверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» гэтага пісьменніка, якая гучыць на «Культура» ў нядзелю і сераду, прапануе сустрэчу з унучкай Якуба Коласа Марыяй Міцкевіч.

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

5 лістапада — 195 гадоў з дня нараджэння Алены Скірмунт (Пелены; 1827—1874), беларускага мастака, скульптара.

6 лістапада — 35 гадоў з дня заснавання Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры (1987).

7 лістапада — 110 гадоў з дня нараджэння Зінаіды Скачкоўскай (1912—1994), беларускай актрысы, тэатральнага дзеяча, заслужанага работніка культуры БССР.

7 лістапада — 75 гадоў з дня нараджэння Ніны Чараднічэнка (1947), беларускай спявачкі, заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь.

9 лістапада — 120 гадоў з дня нараджэння Нэсцера Сакалоўскага (1902—1950), беларускага кампазітара,

хормайстра, фалькларыста, аўтара музыкі дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь.

9 лістапада — 60 гадоў з дня нараджэння Святанкі Рыжыкавай (1962), беларускага графіка, плакатчыста.

9 лістапада — 60 гадоў з дня нараджэння Аляксея Мельнікава (1962—1995), беларускага літаратуразнаўца.

11 лістапада — 25 гадоў з дня заснавання (1997) музея-сядзібы Міцкевічаў «Завоссе», філіяла Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.

12 лістапада — 120 гадоў з дня нараджэння Таццяны Бандарчык (1902—1974), беларускай актрысы.

Календар падрыхтаваны БДАМЛМ

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

9 лістапада — у «Кніжны клуб пісьменнікаў» (вул. Кісялёва, 4) на прэзентацыю кнігі паэта Міхасы Пазнякова «Дзіўныя «блізняты»», адрасаванай дзецям. Пачатак у 14.30.

Гродзенскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

10 лістапада — у Гродзенскую абласную навуковую бібліятэку імя Я. Ф. Карскага (вул. Карбышава, 17) на прэзентацыю кнігі Васіля Герасімскага «Самый сильный человек планеты». Повесть об Александре Курловиче» з серыі «Зоркі Гродзенскага спорту». Пачатак у 15.00.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная кампанія:
Таццяна Арлова
Алесь Бадак
Дзяснін Барсук
Віктар Гардзеі

Уладзімір Гіламедаў
Вольга Далдзімава
Жана Запарыка
Анатоль Казлоў
Анатоль Крайдзіч
Віктар Кураш

Алесь Марціновіч
Віцаслаў Нікіфарав
Мікалай Чарнін
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
адказны сакратар — 377-99-73
аддзелы крымыкі і бібліяграфіі;
прозы і паэзіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальныя льготны для наставнікаў;
63852 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»
Дырэктар — галоўны рэдактар
Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісанні ў друку
03.11.2022 у 11.00
Ум. друку арк. 3,72
Наклад — 729

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013
Заказ — 2692
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
M 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Руплікі прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэагуюцца.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі аўтара публікацыі.
Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыі, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

